

92. Perjantaina 22 päivänä marraskuuta 1991

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi kansainvälisiä konferensseja ja erityisedustustoja koskevista erioikeuksista ja vapauksista annetun lain muuttamisesta 3111

Hallituksen esitys n:o 112
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4

2) Ehdotus valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1992 „

Hallituksen esitys n:o 59
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43

3) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeinojen hallinnosta kunnissa „

Hallituksen esitys n:o 127
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 9

4) Ehdotus laiksi kuntien yleisestä valtionosuudesta ja yleisistä rahoitusavustuksista annetun lain 5 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 132
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 10

S.
5) Ehdotus laiksi kirkkolain muuttamisesta 3112

Hallituksen esitys n:o 177
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11

S.
6) Ehdotukset laeiksi maaseutuelinkeinolain, porotalouslain, luontaiselinkeinolain ja kolttalain muuttamisesta 3113

Hallituksen esitys n:o 96
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9

7) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1991 „

Hallituksen esitys n:o 123
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10

8) Ehdotus laiksi turvapaikan hakijoiden vastaanottoasemista ja -keskuksista.. 3116

Hallituksen esitys n:o 171
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 8

9) Ehdotus laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 109
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 9

	S.		S.
10) Ehdotus laiksi yrittäjien eläkelain 9 §:n muuttamisesta	3116	neen kuningaskunnan kanssa tulon ja omaisuuden kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 180)	3117
Hallituksen esitys n:o 146 Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 10			
11) Ehdotus laiksi työnvälityslain muuttamisesta	3117	17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47 hallituksen esityksen johdosta muutoksista vuoden 1991 tulo- ja menoarvioon (HE 98)	„
Hallituksen esitys n:o 179 Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6			
Ensimmäinen käsittely:		18) Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laiksi maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta (HE 108)	3118
12) Ehdotukset laeiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta ja lannoiteverosta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	„	19) Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksestä laiksi lapsilisälain muuttamisesta (HE 107)	„
Hallituksen esitys n:o 54 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46		20) Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä laiksi maatalousyrittäjien lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta (HE 106)	„
13) Ehdotus laiksi kuntien vapaaehtoisen yhdistymisen kannustamisesta vuosina 1992—1993 annetun lain 2 ja 9 §:n muuttamisesta	„	Puhetta johtaa puhemies Suominen.	
Hallituksen esitys n:o 156 Hallintovaliokunnan mietintö n:o 12		Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat E. Aho, Alho, S.-L. Anttila, Biaudet, Björkenheim, Donner, Dromberg, Jokiniemi, Jurva, Linnainmaa, Lipponen, Malm, Paasio, Peltari, Pokka, Renko, Rusanen, Varpasuo, Vehkaoja, Westerlund, Viljamaa ja Väyrynen.	
14) Ehdotus laiksi metsänparannuslainsuojien takaisinperinnän nopeuttamisesta ja koron nostamisesta	„	Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Lipponen.	
Hallituksen esitys n:o 114 Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11		Ilmoitusasiat:	
Pöydällepanoa varten esitellään:		Lomanpyynnöt	
15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44 hallituksen esityksen johdosta laiksi polttoaineverosta annetun lain muuttamisesta (HE 71)	„	Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Pokka ja Rusanen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alho, Björkenheim, Dromberg, Jokiniemi, Linnainmaa, Malm, Pesälä, Vehkaoja, Westerlund ja Viljamaa.	
16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 45 hallituksen esityksen johdosta Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdisty-			

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemies, osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 274, 278, 289 ja 291. Nämä kysymykset vastaavaksi on nyt jaettu edustajille.

Ed. Stenius-Kaukosen edustajantoimi

Puhemies: Ilmoitetaan, että ed. Marjatta Stenius-Kaukonen on eduskunnalle osoittamassaan 16 päivänä marraskuuta 1991 päivätyssä anomuksessa pyytänyt valtioneuvoston tiedonannon johdosta käydyssä keskustelussa 15.11.1991 käyttämäänsä puheenvuoroon viitaten, että eduskunta myöntäisi hänelle eron edustajan tehtävästä. Mainitussa keskustelussa käytännössä puheenvuorossa ed. Stenius-Kaukonen, viitattuaan valtiopäiväjärjestyksen 10 §:n säännöksiin, pyysi, että ”eduskunta hyväksyy eronpyynnön syyksi politiikan moraalisen rappion, koska se tekee hyödyttömäksi ja mahdottomaksi edustajantoimen harjoittamisen Suomen perustuslain mukaan ja nimenomaan valtiopäiväjärjestyksen 11 §:n mukaan”.

Käsiteltyään puheena olevan asian puhemiesneuvosto toteaa, että ed. Stenius-Kaukosella, joka on ollut eduskunnan jäsen vuodesta 1975 lähtien, on pitkäaikaista kokemusperäistä tietoa siitä, miten eduskunta työskentelee, miten hallituksen ja eduskunnan välinen vuorovaikutus toimii ja millainen on ylipäänsä suomalaisen poliittisen järjestelmän sisältö. Kun ed. Stenius-Kaukosen anomus perustuu vain hänen henkilökohtaiseen käsitykseen poliittikan moraalista rastiosta ja hänen omaan arvioonsa mahdollisuuksistaan hoitaa edustajantointaan nykyisissä oloissa ja kun ed. Stenius-Kaukonen ei siten puhemiesneuvoston mielestä ole esittänyt valtiopäiväjärjestyksen 10 §:ssä edellytettyä hyväksyttävää syytä eronpyyntönsä tueksi, puhemiesneuvosto ehdottaa, että anomus hylättäisiin.

Huomautan tässä yhteydessä valtiopäiväjärjestyksen 62 §:n säännöksestä, jonka mukaan edustajaa henkilökohtaisesti koskevassa asiassa hän saa olla mukana keskustelemassa mutta ei päätöstä tekemässä.

Keskustelu:

Ed. Sasi: Herra puhemies! Kannatan puhemiesneuvoston ehdotusta siitä, että ed. Stenius-

Kaukoselle ei myönnetä eroa kansanedustajan toimesta. Kun kyseessä on periaatteellisesti varsin merkittävä asia, saanen sen johdosta sanoa pari sanaa.

Mitä tulee valtiopäiväjärjestyksen 10 §:n 1 momenttiin, siellä asetettu edellytys ”laillinen este” on täysin selvä, mm. lääkärintodistusta voidaan noissa tilanteissa käyttää hyväksi. Lainkohta ei sovellu tähän tapaukseen.

Mitä tulee ”muuhun syyhyn”, jolla perusteella eduskunta hyväksymällä voisi myöntää eron, ei mielestäni, kuten puhemiesneuvostokin toteaa, turhautumista kansanedustajan työhön ja vaikutusmahdollisuuksiin voi pitää sellaisena syynä, varsinkin kun kyseessä oleva edustaja on ollut eduskuntatyössä 15 vuotta ja edellisistä vaaleista on kulunut vain puoli vuotta.

Herra puhemies! Tässä asiassa paheksun, että tätä mahdollisuutta käytetään poliittisen julkisuuden hakemiseen ja että myös tällaisella hakeuksella pyritään leimaamaan muita kansanedustajia ja heidän mielestäni arvokasta työtään.

Herra puhemies! Voitaisiin arvioida, mikä voisi olla tällainen muu syy, jolla perusteella eduskunta voisi myöntää tässä tai yleisesti muissa tapauksissa eron. Jos edustaja vaaleissa on julistanut tietyn poliittisen ohjelman ja kertoo toimivansa sen periaatteiden puolesta mutta toteakin kesken vaalikauden, että hän ei enää voikaan seistä sen vaaliohjelman takana, jonka valitsijoilleen ja kansalaisille on esittänyt, voitaisiin ajatella, että on tapahtunut niin olennainen muutos, että edustajalle voitaisiin myöntää vapautus.

Ed. Stenius-Kaukosen tapauksessa jos elokuun tapahtumat, jolloin sosialismi lopullisesti romahti, hänen mielestään merkitsevät sitä, että hän ei enää voi edustaa sitä poliittista ohjelmaa, jonka hän valitsijoilleen vaaleissa julisti, mielestäni tällaista syytä voitaisiin ehkä harkita sellaiseksi syyksi, jolla perusteella eduskunta voisi myöntää vapautuksen ja eron.

Ed. V. Laakkonen: Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen perustelu eronpyynnölle oli väite siitä, että politiikan moraalittomuus estää häntä hoitamasta edustajantointa. Voidaksemme käsitellä kysymystä on ensinnäkin otettava kantaa siihen, onko politiikka moraalitonta. Kun tulen kysymykseen vastaamaan myönteisesti ja arvostelen varsin kirpeästi politiikan moraalialia, pidän perusteltuna tarkastella vielä syitä, jotka ovat johtaneet nykytilanteeseen, ja niitä keinoja, joiden avulla politiikan uskotta-

vuus voidaan palauttaa. Näin voidaan myös paremmin arvostella, tulisiko ed. Stenius-Kaukosen eronpyyntöön suostua vai voidaanko kohuudella edellyttää, että hän jatkaa työtään paremman politiikan ja yhteiskunnan puolesta. (Ed. Vähänäkki: Poliitiikka saa olla hurskaste-lua!)

Poliitiikan moraalittomuus. Herra puhemies! Viime viikolla käyty täysistuntokeskustelu hallituksen antaman taloudellisen tiedonannon johdosta antoi selkeän kuvan opposition käsityksestä hallituksen moraalisisista taidoista. Tuomio oli niin ankara, että kuvaannollisesti katsoen hallitus sai moraalittomuutensa takia kuolemantuomion, mihin viittasi mm. opposition puolelta käytetty puheenvuoro, jossa hallituksen todettiin olevan kaikin tavoin kuollut, ja puheenvuoro, jossa seisottiin hallituksen arkulla. Väitän, että yli kaksitoistatuntinen opposition tuomio oli niin säälimätön ja monilta osin perusteiltaan valheellinen, ettei tällainen olisi ollut mahdollista ilman opposition suurta poliittista moraalittomuutta.

Oppositiotuomareiden ankaruutta kuvaa hyvin myös se, että yhtenä suurimmista moraalittomuuksista pidettiin sitä, ettei opposition kuolemaan tuomitsema hallitus suostunut itse panemaan tuomiota täytäntöön, vaan jättäytyi eduskunnan päätöksen varaan. (Eduskunnasta: Voitteko olla kertomatta vitsejä?) — Olen sen lupauksen tehnyt jo. Ettekö ole ajan tasalla?

Voideaanko siis edellä lausutusta päätellä, että suurin osa opposition kansanedustajista toimii moraalittomasti mutta hallituspuolueiden kansanedustajat eivät? Ei. Olen nimittäin aivan varma, että suurin osa hallituspuolueiden kansanedustajista sinä päivänä, kun he ovat oppositiossa, syyllistyisivät aivan samanlaiseen moraalittomuuteen kuin oppositio tällä kertaa. Tämä taas johtaa väistämättä väitteeseen, jonka mukaan suurin osa edustajista toimii ... (Välihuuto) — Anteeksi, kuinka? Jos nyt sopisi, että oppositio kuuntelisi tämän puheen, niin saisin sanoa oman mielipiteeni tästä asiasta. Sen jälkeen puheenvuoro on seuraavilla. — Siis tämä taas johtaa väistämättä väitteeseen, jonka mukaan suurin osa edustajista toimii moraalittomasti etujensa niin vaatiessa. Väite on erittäin rankka, mutta perustelen tätä varsin vakavasti otettavalla seikalla. Kansalaiset ovat menettäneet varsin laajasti uskonsa poliitikoihin. Kansalaisten mielipiteen paikkansapitävyyttä voidaan perustella monilla syillä.

Edellä jo mainitsin opposition epärehellisyys-

destä sen arvostellessa hallituksen toimintaa. Tähän liittyy myös se, että mielipiteet vaihtuvat varsin usein sen myötä, että oppositiopuolue vaihtuu hallituspuolueeksi, jolloin kansalaiset väistämättä ajattelevat, että kannanottoja muo-vaa enemmän poliittinen peli kuin vilpiton pyrki-mys oikeihin ratkaisuihin.

Koska olen aloitteleva kansanedustaja, en tietenkään tunne kaikkia ... (Välihuutoja) — Anteeksi, mitä? Minäpä luulen vielä, että joudutaan vakavoitumaan tämän puheen aikana, vaikka olenkin aloitteleva. — En tietenkään tunne kaikkia niitä tekijöitä, jotka ovat vieneet politiikan uskottavuuden. Tässä suhteessa pitkän parlamentaarikon uran omaavilla kansanedustajilla olisi varmasti paljon lisättävää. Käsittelenkin tässä yhteydessä vain seuraavia asioita: vaalilupauksen täyttämättä jättäminen, ryhmäkuri, poliittiset virkanimitykset, poliitikkojen puutteellinen vastuu virheistään, poliittinen päätöksenteko kansan tahtoa kysymättä, puoluetuki ja piilopuoluetuki sekä salaiset vaalirahoitukset.

Vaalilupauksen täyttämättä jättäminen. Herra puhemies! Pyrkiessäni kansanedustajaksi tein kaikissa vaalitilaisuuksissa vain yhden vaalilupauksen. Lupasin, että mikäli tulen valituksi, esitän, että vaalilupauksen täyttämättä jättäminen pitäisi kriminalisoida. Kansalaisten palaute oli yksimielisesti myönteinen. Ajatus suorastaan riemastutti kuulijoita. Miksi?

Vaalien alla kansalaiset toivovat eduskuntaan sellaisia kansanedustajia, jotka ajaisivat heille tärkeitä asioita. Kansanedustajaehdokkaat eivät puolestaan halua menettää yhtäkään potentiaalista äänestäjää, mikä pakottaa heidät puhumaan aina kullekin auditoriolle sen toivomalla tavalla. Tämä tyyli kärjistyy erityisesti tilaisuuksissa, joissa on paikalla vain opiskelijoita, eläkeläisiä tai jokin tietty ryhmä. Mutta myös yleisötilaisuuksissa yritetään olla diplomaatteja joka suuntaan. Kiusaus muuttaa ja ilmaista mielipiteitään päämäärähakuisesti on suuri, ja olen varma siitä, että lähes kuka tahansa kansanedustajista tietää näin tapahtuvan vaalien alla, vaikkei omalla kohdallaan, niin ainakin toisten kohdalla.

Kansanedustajaehdokkailla on suuri houkutus luvata kaikkea hyvää äänestäjille päästäkseen eduskuntaan. Kun vuodet kuluvat, saattavat kansalaiset huomata, etteivät asiat etene luvutulla tavalla, ja mikä pahinta, joskus kansanedustajat suorastaan vastustavat sellaisia asioita, joita he ovat luvanneet tukea ehdokkaina.

Voidaankin sanoa, että monet kansanedustajat ovat toimineet moraalittomasti jo ennen kuin he ovat edes tulleet valituiksi eduskuntaan.

Edellä mainittu vaalilupauksen tekeminen ilmenee luonnollisesti myös suurten puolueiden kohdalla. Viime vaalien osalta erityisesti Suomen keskustaa on ankarasti arvosteltu tästä. Tähän on ollut myös perusteltua aihetta. Lupaukset perusturvauudistuksesta saivat varmasti monen sydämen tykyttämään kiihkeästi toivosta paremmasta huomisesta.

Voidaan tietysti sanoa, että hallituspuolueille on tullut ikävänä tietona maan todellinen taloudellinen tilanne, mutta yhtä varmaa on, että tinkimätön rehellisyys olisi estänyt tekemästä ehdottomia lupauksia, joita Suomen keskusta ei varmuudella tiennyt kykenevänsä täyttämään ottaen huomioon monet taloudellisen laman indikaattorit. Tämän rehellisyyden myötä olisi suuri vaalivoitto saattanut supistua, mutta pitäisikö rehellisyydestä luopua vain sen takia, ettei sen avulla peritäkään koko maata?

Ryhmäkuri. Herra puhemies! Poliitiikan uskontavuuden menetyksen suurin syy on mielestäni ryhmäkuri, koska se pakottaa suurissa puolueissa kansanedustajat toimimaan ryhmän kannan mukaisesti. Tämä on johtanut vallan keskittymiseen ja tosiasiallisesti pakottaa kansanedustajat varsin usein äänestämään tai toimimaan toisin kuin he oman kantansa tai vakaumuksensa perusteella toimisivat. Oikeudellisesti tarkastellen kansanedustaja ei ole perustuslaillisen suojan mukaan sidottu mihinkään muuhun kuin oikeuteen ja totuuteen. Valtioapäiväjärjestyksen 11 §:ssä lausutaan nimenomaisesti, että häntä eivät sido mitkään muut määräykset.

Näin asia todella onkin oikeusjärjestyksen pohjalta, koska ryhmäkurin rikkomisesta voi seurata vain eduskuntaryhmän sääntöjen mukaisia ja siten ei-oikeudellisia kurinpitorangeistuksia. Olen vakuuttunut siitä, että vaikka eduskuntaryhmän rangaistukset, jopa ryhmästä pysyvästi erottaminen, eivät ole oikeudellisia, ovat ne törkeällä tavalla vastoin perustuslain henkeä. Onko loppujen lopuksi väliä sillä, millä tavalla kansanedustaja pakotetaan luopumaan omasta vakaumuksestaan tietyssä asiassa? Eikö lopputulos ole keinoista riippumatta täysin moraaliton? Ja jos lopputulos on moraaliton, mitä silloin hyödyttää kerskua keinojen lainmukaisuudella?

Ryhmän kurinpitorangeistusten lisäksi on otettava huomioon puolueen mahdollisuus estää kansanedustajaa tosiasiallisesti tulemasta valituksi uudelleen kansanedustajaksi ja mahdolli-

suus ajaa kuriton kansanedustaja totaaliseen paitsioon puolueen sisällä ja viime kädessä jopa erottaa hänet puolueesta. Joku voi tietysti väittää, ettei näin tapahdu, mutta yhtä hyvin voidaan sanoa tämän johtuvan juuri siitä, että kansanedustajat tottelevat kiltisti muutamaa sitkeää sissiä lukuunottamatta.

Tiedän varsin hyvin, että ne kansanedustajat, jotka ovat kanssani eri mieltä, vetoavat erilaisiin taktisiin seikkoihin ryhmäkurin tueksi. Tunnen tätä argumentointia melko hyvin, mutta ryhmäkuria ei tulisi mielestäni koskaan hyväksyä. Nykyisen ryhmäkurin takia voi karrikoiden sanoa, että eduskunnassa on noin 185 kansanedustajaa, jotka ovat enemmän tai vähemmän laulukuorolaisia todellisiin päättäjiin nähden.

Ryhmäkurin järkyttävyys ilmenee mm. valio-kuntatyöskentelyssä. Väitetään, että hallituksen lakiesitystä saa muuttaa vain siinä tapauksessa, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmien puheenjohtajat ovat yksimielisiä muutoksesta. (Ed. Wahlström: Näin on!) — Aivan niin. — Varsin tuoreessa muistissani on sinänsä pienehkö asia liikennevalioikunnassa liittyen hallituksen esitykseen autojen tarpeettomasta tyhjäkäynnistä, jossa 16 kansanedustajaa olivat vaarassa hävitä yhdelle hallituspuolueen kansanedustajalle, koska hän ei ollut valmis muuttamaan mielestäni järjetöntä hallituksen esitystä. Tässä yksittäistapauksessa ei tosin onneksi näin käynyt, vaan terve järki voitti, mutta tämäkin tapaus selkeällä tavalla viestittää, kuinka riskialtista olisi sokea hallitusten esitysten hyväksyttäminen eduskunnassa ryhmäkurin avulla.

Voidaan siis todeta, että ryhmäkuri vapauttaa hallitusta kuulemasta eduskuntaryhmien kansanedustajia, koska vaadittava eduskuntaenemmistö löydetään jo sillä, että hallituspuolueiden ministerit sopivat asioista. Sillä, tarvitaanko tähän vielä eduskuntaryhmien puheenjohtajien suostumus, on mielestäni vain kosmeettinen merkitys.

Ainoana oikeana menettelytapana pidän sitä, että hallitus ottaisi ennen esityksensä antamista selvää, onko eduskunta valmis hyväksymään lain. Toinen vaihtoehto olisi luonnollisesti se, että hallitus nöyrytyisi siihen, että lain hyväksyminen jää kokonaan riippumaan siitä, saavuttaako esitys eduskunnassa vapain käsin äänestävien kansanedustajien enemmistön tuen. Lain hyläytyksi tulemisen ei tarvitse olla mikään arvovalta-tappio hallitukselle, vaan muistutus siitä, että lainsäädäntövalta kuuluu 200 kansanedustajalle.

Poliittiset virkanimitykset. Herra puhemies!

Kansalaiset uskovat käsitykseni mukaan siihen, että politiikan avulla hankitaan ja saadaan sellaisia etuja, joihin edunsaajat eivät muutoin yltäisi. (Ed. Skinnari: Kankaanniemi on esimerkki!) Näin poliitikasta tulee epäoikeudenmukainen vallan väline. Tässä suhteessa uusi hallitus on tosin luvannut uutta poliittista kulttuuria, mutta poliittisten virkanimitysten epäkohdat tuntuvat joka tapauksessa vielä tämänkin päivän Suomessa yksinkertaisesti jo sillä perusteella, että eivät suinkaan kaikki ne, jotka ovat saaneet virkansa poliittisin perustein, ole luopuneet paikastaan.

Erityisen voimakkaasti tämä näkyy juuri nyt, kun vuosikymmeniä hallituksessa istuneet sosialidemokraatit ovat oppositiossa. Hallitusvuosikymmenien myötä byrokratian sisällä on sosialidemokraattien valta-asema taannut lukemattomille virkamiehille aseman valtion koneistossa osittain puoluepoliittisin perustein. (Ed. Savolainen: Suuri osa on hyvin ansioituneita!)

Tämä on väistämättä johtanut virkamieskunnan tason heikkenemiseen, ja toisaalta virkamieskuntaan on ajettu sellainen sosialidemokraattinen hegemonia, että sitä ei olennaisesti hetkauta edes hallitusten ja ministereiden vaihtuminen. Suomessahan ministerit ovat varsin pitkälle riippuvaisia ministeriöittensä virkamiehien työstä.

Poliittisten virkanimitysten osalta totean vielä, että suomalainen käytäntö ei ole kansainvälinen. Asuessani viime vuodet Saksan liittotasavallassa silmiini osui erään saksalaisen päivälehdessä artikkeli, joka asiantuntevasti käsitteli ja ihmetteli suomalaisia poliittisia virkanimityksiä. Lehden selostus päättyi siihen, että siinä mainittiin Suomessa olleen yhden ministerin, joka vastusti poliittisia virkanimityksiä siihen saakka, kunnes sai itse huippuviran.

Poliittisten päätöksentekijöiden vastuuseen joutumisen puute. Kansalaisten epäluottamusta herättää myös se, että suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa ei ole tapana, että pahastikin töpänneet ministerit joutuisivat luopumaan paikastaan. Varsin tuoreena on mielessäni ministeri Väyrysen liittynyt kritiikki sen vuoksi, että Väyrysen menettely osaltaan vaikutti siihen, että hallitus joutui devalvoimaan vastoin linjaansa. Tässä tilanteessahan ulkomaankauppaministeri Salolainen totesi, että ulkomailla tällaisessa tilanteessa Väyrynen olisi joutunut eroamaan, mutta meillä Suomessa ei. (Ed. Vähänäkki: Talouspolitiikasta on jo keskusteltu!) — Minusta on sääli, jollei ed. Vähänäkki edes ymmärrä, mistä puhun, mutta en voi auttaa tilannetta. Jos

täällä ei ymmärrä kukaan, niin minusta se on vielä suurempi sääli, mutta ehkä yleisö täällä, tavalliset kansalaiset, ymmärtävät, mistä puhun. (Ed. Vähänäkki: Pitkä puhe, mutta vaikeaselkoinen!) — Olen pahoillani, ed. Vähänäkki, mutta yritän pysyä asiassa.

Selvyyden vuoksi haluan painottaa, että on jyrkästi pidettävä erillään kysymys siitä, olisiko hallituksen pitänyt valita tiekseen devalvaatio. Raamattukin sanoo, että joka kahdella tiellä mutkittelee, se peräti hukkuu. Tämän vuoksi ulkoministeri Väyrysen olisi pitänyt tinkimättömästi olla lojaali hallituksen valitsemalle linjalle. Väyrysen puolustukseksi minulle on toistuvasti sanottu, että hänen puheensa eivät tapahtuneet julkisuudessa. Puolustus on kepeä, koska Väyrysen tulisi tuntea ainakin sen verran Jumalan sanaa, jossa sanotaan, että minkä kuulette kuis-kattavan korvaanne, se julistakaa katoilta. Eli hänen olisi pitänyt vaieta kuin muuri sanoista, jotka erittäin kriittisellä hetkellä murensivat hallituksen politiikkaa.

Väyrysen menettely oli erittäin varomatonta ja varsin vahingollista, eikä hänen menettelynsä virheellisyyttä eliminoi se, että joku muukin teki väärin antaessaan tiedon julkisuuteen. (Puhe-mies: Viisitoista minuuttia.) Se, että monet pitävät Väyrystä Suomessa sankarina, johtuu vain siitä, että raha ei haise riippumatta siitä, millä keinoin se on hankittu. Olen joka tapauksessa varma, että Väyrysen ulkoministerinä pysymisen aiheutti kansalaisten luottamukseen yhden syvän haavan, jota pelkästään aika ei hevin paranna.

Päätöksenteko kansaa kuulematta. Poliitiikan uskottavuuskriisi johtuu osittain siitä, että valmisteltaessa lakeja kansan tahdon selvittämistä ei tapahdu riittävästi. Lainvalmistelijoina on yleensä enemmän tai vähemmän poliittisesti sitoutuneita henkilöitä, minkä vuoksi lainsäädäntö usein heijastelee muodollisesti puolueettomien virkamiesten omia ideologioita virtauksia.

Monissa lainsäädännöllisissä kysymyksissä ei yksinkertaisesti ole mitään tieteellisesti todistettavissa olevaa oikeaa ratkaisua, jolloin kansan pitäisi saada päättää, minkälaisia lakeja Suomessa säädetään. Jotta näin tapahtuisi, on tietysti olemassa 200 kansanedustajaa, mutta olisi kohdalokasta uskoa, että nämä edustajat yksinään suoralta kädeltä kykenisivät luotettavasti sanomaan, mikä on viisimiljoonaisen kansan enemmistön mielipide jostakin kysymyksestä.

Otan vain yhden esimerkin. Meneillään on historiallisesti varsin harvoin tapahtuva rikos-

lain kokonaisuudistus. Kun vielä monin paikoin sata vuotta vanhaa rikoslakia uudistetaan kokonaisuudessaan, voisi kuvitella, että kansan mielipide kysyttäisiin laajasti lainsäätäjän tueksi. Toisin kuitenkin kävi. Edellisen eduskunnan hyväksyessä rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisen osan kansalaiset tuskin tiesivät, mitä muutoksia ja uudistuksia rikoslakiin tulee. Tiivistetyksi voidaan sanoa, että tämän Euroopan moderneimman rikoslain ensimmäisen osan keskeisin muutos vanhoihin rikoslain pykäliin verraten oli tuntuva rangaistustason alentaminen omaisuusrikosten osalta.

Tässä yhteydessä ei ole tarpeellista kiistellä siitä, oliko millään järkevillä argumenteilla uudistus perusteltavissa ottaen erityisesti huomioon jatkuva rikollisuuden kasvu. Sitä vastoin voidaan oikeutetusti kysyä, toteuttiko uudistus missään heikossakaan mielessä kansalaisten enemmistön tahtoa. Mielestäni kritiikin oikeutus piilee jo siinä, että kukaan ei millään tavalla selvittänyt, mikä on kansalaisten enemmistön mielipide, mutta uskallan myös väittää jonkin tasoisena rikosoikeuden tuntijana, että uudistus seuraili hyvin kurinalaisesti muutaman kymmenen päänsä ideologisia virtauksia, ehkä usko, että eduskunnan ulkopuolista lainvalmistelijaa edes liiemmin kiinnosti kansalaisten enemmistön mielipide.

P u h e m i e s : Ed. V. Laukkanen, käsittelemme nyt ed. Stenius-Kaukosen eronpyyntöä eikä rikoslain uudistusta.

P u h u j a : Herra puhemies! Minä käsittelen kaikkia näitä seikkoja tässä.

Kysymys kansan tahdon laiminlyömisestä on kansainvälinen ongelma. Mainitsen esimerkkinä vain Saksan liittotasavallan, jossa saa vieläkin ajaa vaikka 300 kilometriä tunnissa moottoritiellä. (Ed. Vähäkangas: Se on liikenteen ongelma! — Ed. Kasurinen: Se ei paljon liity tähän asiaan!) — Olen pahoillani, mutta ehkä tässä vaiheessa on syytä hieman selvittää, miten tämä liittyy tähän asiaan. Puhun niistä seikoista ja perusteista, jotka heikentävät kansalaisten luottamusta eduskuntaan, (Ed. Kasurinen: Nyt on kysymys ed. Stenius-Kaukosen tapauksesta!) ja perustelen — Aivan niin, mutta minä sen jälkeen osoitan, että ed. Marjatta Stenius-Kaukosen oletus siitä, että politiikka on moraalitonta, pitää sinän-

sä paikkansa. Minusta tämä on sellainen kysymys, joka on ensiksi ratkaistava, ennen kuin asiassa voidaan edetä.

Olen pahoillani, herra puhemies, jos täällä näin paljon vastustetaan moraalisisia asioita puhumista, koska täällä puhutaan vaikka 14 tuntia devalvaatiosta ja kaikesta muusta. (Ed. Savolainen: Ei yksi ihminen! — Ed. Skinnari: Suosituksena on 15 minuutin puhel!) Mielestäni tämä asia on varsin vakava. — Jospa nyt saisin käyttää perustuslaillista oikeuttani ja sen lisäksi omantunnon vapauttani ja puhua sen, minkä koen velvollisuudekseni. (Ed. Gustafsson: Eikö suositus koske edustajaa?)

Kun kysyin eräältä johtavalta rikosoikeuden professorilta Saksassa, vastaako tämä asiantila kansan enemmistön tahtoa, siis nämä huippunopeudet, hän sanoi, että itse asiassa ratkaisu perustuu vain neljän henkilön kantaan. Nämä neljä henkilöä ovat neljän tärkeimmän saksalaisen autotehtaan johtajat. Kansan enemmistö olisi nopeusrajoitusten kannalla.

Puoluetuki ja piilopuoluetuki. Poliitiikan uskottavuus kärsii myös siitä, että rahaa siirretään suuria summia erilaisten menettelytapojen kautta poliittisille järjestöille. Tässä yhteydessä ei ole syytä mennä mihinkään konkreettisiin tapauksiin, mutta on selvää, että on moraalitonta suosia eri kanavien kautta poliittisia organisaatioita tavalla, johon kansa ei varmasti suostuisi. (Ed. Skinnari: Paljonko konnakuoro sai yhtenä jouluna?)

Puoluetukea pahempi epäkohta on ns. piilopuoluetuki, koska sitä on erittäin vaikea kontrolloida. Mutta myös puoluetuen estoton jakaminen puolueille pönkittää erityisesti suurten puolueiden asemaa tavalla, jolla ei ole mitään tekemistä kansanvaltaisen tuen kanssa.

Salaiset vaalirahoitukset. Jokaisella kansalaisella pitäisi olla tasavertainen mahdollisuus vaikuttaa siihen, ketkä tulevat valituiksi eduskuntaan. Tosiasiassa kuitenkin niiden, jotka omistavat suuria pääomia, on mahdollista rahan avulla hyvin pitkälle vaikuttaa valintoihin. Mahdollisuus satojentuhansien markkojen vaalimainontaan muodostaa välttämättä perustan sille, että tavallisen kansan suositamat ehdokkaat ovat selvästi huonommassa asemassa kuin ne, jotka ovat taloudellisten rahapiirien suosiossa. Demokrati-an toteutumisen kannalta olisikin tärkeää rajoittaa vaalimainontaan käytettävää rahamäärää, ja joka tapauksessa jokaisella ehdokkaalla tulisi olla velvollisuus selvittää, mistä rahat mainostamiseen on kerätty.

Suomen kansan moraalinen tila. Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen eronpyyntö voidaan nähdä uskon loppumisena mahdollisuuteen vaikuttaa politiikan moraalittomuuteen. Itsekin uskon, etteivät yksittäisten kansanedustajien aktiivisuus tai puheet välttämättä paranna mitään. Tämä johtuu toisaalta siitä, että politiikan vääristymät ovat niin syvällä rakenteissa, että aivan samalla tavalla kuin devalvaatiota verrataan talonsa polttamiseen lämmön saamiseksi ovat puheet uudesta poliittisesta kulttuurista ilman tosiasiallisen tilanteen rehellistä myöntämistä vain hetken katumusta vailla syvällistä muutosta.

Toinen syy on vielä syvemmällä. Suomalainen yhteiskunta ei ole enää vuosikymmeniin huolehtinut arvoista. Suomessa on ollut lähes tabu puhua julkisuudessa ihmiskäsityksestä, arvoista ja maailmankatsomuksesta. Ihmiset eivät yksinkertaisesti enää tiedä, mikä on elämän tarkoitus, ja rahasta on tullut kaiken mitta. Aatteet on heitetty romukoppaan. Olisi kuitenkin väärin väittää, että kaikista ismeistä olisi luovuttu. Tämän päivän suomalaisessa yhteiskunnassa vallalla on hyvin pitkälle neljä ismiä: egoismi, materialismi, hedonismi ja opportunismi. Ihmiset ovat itsekkäitä materian palvojia tavoitteenaan nautinnot, ja aatteet vaihdetaan sen mukaan, mikä eniten hyödyttää.

Laajasti ottaen voidaan puhua valtavasta maallistumiskehityksestä, joka on johtanut siihen, että Suomen kansa on varsin perusteellisesti viime vuosikymmeniä hukannut ne syvät, Raamatusta ilmenevät kristilliset perusarvot, joiden varaan tämä kansa on rakennettu. (Ed. Luttinen: Pitäisikö vaihtaa kansaa?) Tämän myötä ihmiskäsityskin on muuttumassa. Yhä harvemmat uskovat enää ihmisen olevan iankaikkisuusolento, joka on maan päällä vain lyhyen hetken, kuvaannollisesti sanoen kämmenen leveyden, minkä jälkeen alkaa iankaikkisuus. Tilalle on tullut ajatus maanpäällisestä elämästä, joka sekin kiittää huimaa vauhtia alusta loppuun. Tällainen ajattelutapa vaatii välttämättä, että elämästä otetaan ilo irti, ennen kuin kaikki on lopullisesti ohi.

Jos suomalaisen yhteiskunnan henkiset ja hengelliset rakenteet ovat kuvaamallani tavalla luhistumassa, eikä sama ilmiö koske myös politiikkaa, koska loppujen lopuksi kansanedustajat ovat vain läpileikkaus kansasta?

P u h e m i e s : Kehotan puhujaa lähestymään asiaa.

P u h u j a : Herra puhemies! Minä teen sen. Mutta on todella niin, että kun täällä joskus halutaan puhua perusteellisesti, se vaatii hieman enemmän aikaa, ja tämä kysymys on niin syvälinen, että pyydän kuulijoiltani kärsivällisyyttä.

Joku voi tietysti kysyä, onko yhteiskunnallinen analyysini oikea. Perustelen kantaa seuraavasti: Suomalaisessa yhteiskunnassa on valtavan paljon hätää, tuskaa ja kyyneliä, mikä kaikki viestittää Suomen olevan henkisessä konkurssissa. Tämä puoli ei kuitenkaan näy kaduilla kyynelammikkoina, koska suomalainen ei puhu eikä itke, ei vaikka hirteen menisi. Sitä vastoin eräät tilastolliset tosiasiat osoittavat väitteeni todeksi.

Hiljattain eräs iltapäivälehti kirjoitti, että suomalaiset nuoret ovat maailmantilaston kärjessä itsemurhissa. Myös aikuisten parissa tehdään vuosittain yli 1 400 itsemurhaa. Suomessa otetaan 15 000 avioeroa vuosittain. Suomessa rekisteröidään rikoksia vuosittain noin 800 000. Piilorikollisuus huomioon ottaen rikoksia tehdään vähintään kaksinkertainen määrä eli yli 1,5 miljoonaa. Suomessa on arviolta 300 000—400 000 alkoholista. Mielenterveydellisistä ongelmista kärsiviä on satojatuhansia, ja ennenaikaisilla työkyvyttömyyseläkkeillä on satojatuhansia ihmisiä. Kun mielettömän kulutushuuman jäljiltä maassamme on 300 000 ihmistä työttömänä ja tuhannet yritykset ajautuvat konkurssiin, voidaan perustellusti sanoa, että suomalainen yhteiskunta on kokemassa totaalista henkistä konkurssia ja sen seurauksia eikä vain taloudellista lamaa.

Suomen kansan suurin epärehellisyys piilee siinä, ettei myönnetä, kuinka järkyttävässä henkisessä tilassa Suomi on. Yritän nyt siis osoittaa, että ehkä tämä politiikka vain ilmentää sitä, minkälaisessa yhteiskunnassa ja minkälaisessa ajassa me elämme. Ja ne, jotka haluavat muuttaa politiikkaa, joutuvat ehkä harkitsemaan, että pitää muuttaa yhteiskunnan perusrakenteita ja -arvoja.

Yksilötasolla se tarkoittaa sitä, että kasvot hymyilevät, vaikka sydän itkee. Elämän tarkoituksettomuus lamaannuttaa valtaosan kansasta, ja ihmisten velvollisuus rakastaa lähimmäistään niin kuin itseään on pahemmin laiminlyöty kuin koskaan ennen. Lähimmäisenrakkauden asemesta viha ja kateellisuus on monen voima. Televisio ja radio ovat täynnä räävittömiä esityksiä, väkivaltaa, pornoa ja jumalanpilkkaa. Tälle ajalle kuvaavaa on se, että yli 130-vuotinen Uusi Suomi -lehti lakkautetaan ja samanaikai-

sesti kaksi iltpäivälehteä eli Rooseveltin terminologiaa käyttääkseni sonnantonkijalehteä menestyy. Suomalaisessa yhteiskunnassa toteutukin kirjaimellisesti tapahtumia, joista Raamattu sanoo, että "heidän häpeänsä on heidän kunniansa".

Herra puhemies! Onko toivoa paremmasta poliittisesta kulttuurista? (Eduskunnasta: Ei varmaan!) — Suomella on toivoa. — Aivan samalla tavalla kuin veturi, joka on lähtenyt väärille raiteille, voidaan palauttaa oikeille raiteille, voidaan myös Suomen tilannetta korjata. Ensiksikin on myönnettävä, että ollaan väärillä raiteilla. Sen jälkeen on tehtävä pysähdyspäättös. Sitten seuraa hidaskävely ja nöyryyttävä peruutus siihen pisteeseen, josta on lähdetty väärille raiteille. Vasta sitten voidaan lähteä oikeaan suuntaan.

Mikä on Suomen mahdollisuus? Suomalaisessa yhteiskunnassa pitäisi tehdä selkeä valinta siitä arvoperustasta ja ihmiskäsityksestä, jonka pohjalta kaikki pitäisi rakentaa. Ratkaisuksi tähän yhteiskuntamme syvään arvo- ja elämäntarkeuskriisiin, jota siis tämä politiikka edustaa, ei riittä alkuunkaan ns. muotojumalaisuus: tavat, rituaalit, kirkkoon kuuluminen jne. Suomen tulisi valita selkeästi arvopohjaiseen Raamattuun perustuva ihmiskäsitys ja maailmankuva. (Ed. Rinne: Uuteen testamenttiin, mutta ei vanhaan!) — Aivan, sieltä se tuli. Juuri näin, iloitsen tästä kommentista. — Raamatun mukaan ihmiselämän tarkoitus on Jumalan tunteminen ja vilpittömän pyrkimys hyvän tekemiseen. Ajatteluani kuvaa toimistoni seinällä oleva taulu, jossa ankara suuri tuomari syyttää ihmistä ja teksti kuuluu: "Jos sinä olisit syytettynä siitä, että olet kristitty, olisiko niin paljon näyttöä, että sinut voitaisiin tuomita?" Tällaisen näytön riittävyyden pitäisi olla jokaisen suomalaisen ensimmäinen huoli, ja sen myötä kaikki muut asiat ratkeavat, myös nämä politiikan ongelmat, koska Raamattu sanoo, että "etsikää ensin Jumalan valtakuntaa ja sen jälkeen kaikki muut teille annetaan".

Toivon, ettei minun tarvitse tässä kristityksi tunnustautuvassa maassa erikseen perustella, miksi lähtökohtani ovat Raamatun sanat mietittäessä ihmiskäsitystä. Kristillinen ihmiskäsitys on ainoa tapa ymmärtää ihmiskunnan eri vaiheet. Alussa ihminen eli Jumalan yhteydessä, mutta ihminen erosi vapaaehtoisesti tästä yhteydestä. Sen vuoksi paluu takaisin Jumalan yhteyteen on myös vapaaehtoista. Jotta tämä paluu olisi mahdollista ihmisen syntisyyden vuoksi, Jumala uhrasi ainoan poikansa meidän syntiemme puolesta. Mitään muuta tietä ei Jumalan

tykö ole kuin Jeesus. Siksi Jeesus sanoikin, että "minä olen tie, totuus ja elämä". (Ed. Vähäkangas: Asiaan!) — Tämä on enemmän kuin asiaa, mutta olen pahoillani, jos te ette ymmärrä. Mutta se ei voi muuttaa tämän asian sisältöä ja tarkoitusta.

Kohdatessaan Jeesuksen henkilökohtaisesti vapahtajanaan ihminen saa voiman hyvän tekemiseen. Sitä voimaa hyvän tekemiseen jokainen kansanedustaja tarvitsee. Rakkaat kollegat, tämä on tärkeä asia. Kun yhteiskuntaa ei voida muuttaa, elleivät sen yksilöt muutu, tämä on ainoa todellinen tie parempaan politiikkaan ja yhteiskuntaan. Siksi sanomani on otettava vakavasti. Tulen aivan pian ed. Stenius-Kaukoseen ja kiitän kärsivällisyydestä.

Sanomani on yksinkertainen. Voikin kysyä, miksi niin harvat ovat löytäneet elämän tarkoituksen Suomessa. Raamattu sanoo, että uskovien ihmisen tehtävä on hajottaa maahan järjen päätelmät ja jokainen varustus, joka on tehty Jumalan tuntemista vastaan. Suomi onkin täynnä tällaisia varustuksia, jotka estävät Jumalan tuntemista, ja myös ihmispelko panee paulan. Nyt on näiden rakenteiden purkamisen aika. Haluan omalta osaltani vaikuttaa hengellisen herätyksen aikaansaamiseksi Suomessa, koska tämä on Suomen kohtalonkysymys niin politiikassa kuin muutoinkin.

Niin kuin kaikkien uskovien minunkin tehtävänäni on olla valona ja suolana tässä pimenevässä maailmassa. Toivon hartaasti, että kukaan arvoisista kuulijoista ei pahastu, vaikka valo voi paljastaa saastaa ja suola kirvellä, koska ainoa motiivini on palvella Suomen kansaa vakaukseni mukaan kiittolisena siitä, että olen itse armahdettu pahoista teoistani.

Ed. Stenius-Kaukosen asemaan.

Edellä olen tarkastellut kokonaisvaltaisesti niitä poliittisia ja yhteiskunnallisia puitteita, joiden keskellä ed. Stenius-Kaukonen on pyytänyt eroa, koska hän ei mielestään politiikan moraalittomuuden vuoksi kykene hoitamaan edustajantointaan. Ed. Stenius-Kaukonen on kiistämättä vuosien kokemuksen perusteella autenttisesti tavalla kyennyt näkemään politiikan moraalittomuuden. En kuitenkaan ole valmis hyväksymään hänen eronpyyntöään. Perustelen sitä seuraavasti. (Eduskunnasta: Tulihan se sieltä!) — Kärsivällisyys aina palkitaan, eikö näin ole, ystävät?

Ed. Stenius-Kaukosella on perustuslaillinen velvollisuus noudattaa oikeutta ja totuutta hoidaessaan edustajantointaan. Vaikka muut toimi-

sivat väärin, ei se vapauta häntä toimimasta oikein. Perustuslaki ei salli vapautusta velvollisuudesta toimia oikein silläkään perusteella, että oikein toimiva edustaja ei tarpeeksi paljon saa aikaan muutosta, eikä edes sen vuoksi, että velvollisuuden täyttäminen voi aiheuttaa suorastaan kärsimyksiä.

Katson siis, että politiikan moraalittomuus ei estä ed. Stenius-Kaukosta toimimasta oikein. Siten hänen väitteensä tältä osin on väärä. Sen lisäksi on kysyttävä, tulisiko ed. Stenius-Kaukoselle myöntää ero puhtaasti omantunnon syistä eli sillä perusteella, ettei hän henkisesti kestä poliittista moraalittomuutta.

En usko, että hänen kokemansa kärsimyksen määrä on mitenkään kohtuuton ajateltaessa sitä, mitä kaikkea ihmiset ovat eri aikoina joutuneet maksamaan vakaumuksestaan. Luin juuri John Bunyanin elämästä kertovaa kirjaa. Hän joutui kärsimään 12 vuotta vankilassa vain siksi, että hän ei suostunut olemaan saarnaamatta kirkkojen ulkopuolella. Kuten kaikki tiedämme, nämä kärsimyksen vuodet muodostuivat suureksi siunaukseksi koko ihmiskunnalle, koska Bunyan kirjoitti maailman toiseksi luetuimman kirjan Kristityn vaellus. Rohkenen sitä kollegoilleni suositella.

On myös otettava huomioon, että ed. Stenius-Kaukonen on toiminut yli 15 vuotta kansanedustajana. Siten hän on tänä keväänä eduskuntaan pyrkinessään tiennyt erittäin hyvin, minkälaista toiminta eduskunnassa on. Mikään ei osoita, että nykyinen eduskunta olisi sen moraalittomampi kuin edelliseltään eduskunnat.

Tämän vuoksi katson, että ed. Stenius-Kaukonen on pitänyt harkita mahdollisuutensa työskennellä eduskunnassa vielä neljä vuotta jo silloin, kun hän on asettunut ehdokkaaksi. Mikäli vapauttaminen olisi ed. Stenius-Kaukonen vetoamalla perusteella mahdollista, olisi suurena vaarana, että politiikkaan kyllästyneet kansanedustajat siirtyisivät ennenaikaiselle eläkkeelle ja luovuttaisivat paikkansa toverilleen. Tämä olisi kehityspiirre, joka osaltaan heikentäisi kansalaisten luottamusta kansanedustajiin ja erityisesti niiden tuhansien kansalaisten luottamusta, jotka ovat äänestäneet asianomaisen edustajan eduskuntaan.

Samalla kun en siis ole valmis myöntämään eroa ed. Stenius-Kaukoselle, kehotan vakavasti meitä 199:ää kansanedustajaa tekemään niin syvällistä parannusta, että ed. Stenius-Kaukosessa syntyisi uutta intoa eduskuntatyöhön sen

myötä, että hän voisi omin silmin nähdä muutosta parempaan politiikan teossa.

Herra puhemies! On sanottu, että maailma on sydän, joka sykkii oikeudenmukaisuudesta, ja että poliitikot ovat aiheuttaneet tälle sydämelle rytmihäiriön. Nyt on sähkösokin aika. Nyt on parannuksen aika.

Ed. Savolainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. V. Laukkasen puheenvuoro ei ansaitsisi vastauspuheenvuoroa. Mutta kun ed. V. Laukkanen toistuvasti puhuu moraalista ja erityisesti syyllistää toisia ihmisiä, toisia edustajia, se antaa aiheita todeta, että ei pidä, ed. V. Laukkanen, arvioida ja yleistää moraalialia ja moraalittomuutta henkilökohtaisista valinnoista käsin. Jos ed. V. Laukkanen on valinnut toimintamalleikseen ne seikat, mitä hän meille puoli tuntia saarnasi, ei sen tarvitse olla meidän kaikkien arvopohja. Kun ed. V. Laukkanen totesi, että hän on pelastettu, niin muistaakseni ed. V. Laukkanen taannoin totesi, että aina kun hän tekee jotain sopimatonta, hän maksaa siitä 1 000 markkaa. Meillä kaikilla ei kenties ole samaa menettelytapaa käytössä, että me ostamme syntimme anteeksi.

Toivon, ed. V. Laukkanen, että jättäisitte hivenen meidän kunkin henkilökohtaiseen tilinteon päivään niitä asioita, joita me itse työssämme toteutamme. Toisaalta toivon, että hellittäisitte hivenen otetta tästä itse valitsemastamme ”Jumalan tuuraamisesta” täällä.

Lopuksi valitan sitä, että ed. Stenius-Kaukonen eronpyynnöltä poistui täydellisesti asiallisen käsittelyn pohja, koska uskon, että ed. Stenius-Kaukonen itse ratkaisua tehdessään on ollut vilpiton ja asiallinen.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. V. Laukkanen antoi puheenvuorossaan ainakin yhden selkeän väärän todistuksen, kun hän ryhmäkurista puhuesaan yleisti ilmeisesti omat kokemuksensa koskemaan myös muita ryhmiä. Totean oman ryhmäni taholta, että meillä ei ole ollut sellaista ryhmäkuriä, jota ed. V. Laukkanen kuvaili. Meidän ryhmämme on vapaaehtoinen yhteisö, jossa jokainen tekee päätöksensä. Niistä keskustellaan aivan normaaliin tapaan. Totean vielä sen, että olen ollut kolme ja puoli vuotta ryhmän puheenjohtajana ja meillä ei ole tehty sitovia ryhmäpäätöksiä kertaakaan. Tämä tulkoon todetuksi.

On tietysti niin, että myös tässä salissa on aika

paljon itseään yli-ihmisinä pitäviä, kuten ed. V. Laukkasen puheenvuoro osoitti.

Ed. A n t v u r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Halusin puheenvuoron ed. Sasin puheenvuoron johdosta. Pahoittelen sitä, että ed. Sasi leimaa ed. Stenius-Kaukosen eronpyynnön eduskunnasta julkisuudenkippeydeksi. (Ed. Laine: Ed. Sasi on itse siihen syyllinen!) Se on helpoin ja moraalittomin tapa viedä arvo ed. Stenius-Kaukosen varmasti vaikealta ja vakavalta päätökseltä. Moraalin parantaminen voisi lähteä siitä, että edes kunnioittaisimme jollakin tavalla toistemme ajatuksia ja näkemyksiä sekä edes jotenkin pyrkisimme välttämään mustavalkoajattelua eli sitä, että joku on aina väärässä ja joku oikeassa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin olen pahoillani siitä, että ed. V. Laukkasen puheenvuoro vei mahdollisuuden asian asialliselta käsittelyltä. Ed. V. Laukkasen moraalisaarnalle en henkilökohtaisesti voi antaa minkäänlaista arvoa, koska hän itse ei ole toiminut moraalisesti. Hän vaati puheessaan sitä, että ministeri Paavo Väyrysen olisi pitänyt erota. Miksi hän ei kannattanut, kun minä esitin, että Paavo Väyryselle olisi annettu epäluottamuslause viime viikon välikysymyskeskustelussa? Johtuiko se egoismista, hedonismista, opportunistista? Ainakaan se ei johtunut liberalismista!

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Epäilen vahvasti, julkaiseeko edes Kotimaa-lehti ed. V. Laukkasen puheenvuoroa. Se oli niin meitä kansanedustajia halventava, puoli- ja osatotuuksia sisältävä.

Viime kesänä osallistuin Väinö Linnan kunniaksi järjestetyille Pentinkulman päiville, joitten teemana oli kirjailija ja moraali. Siellä pidetyssä pääalustuksessa professori Airaksinen totesi, että yli 95-prosenttisesti, kun käytetään moraalikäsitettä, sitä käytetään väärin, epäaidosti ja tilanteissa, joihin se sanan täsmällisessä merkityksessä ei laisinkaan kuulu.

Minulle tuli mieleen professori Airaksisen puheenvuoro, kun kuuntelin ed. V. Laukkasen puheenvuoroa. Minusta se oli todella epämorallinen. Väitän, että Suomen kansan valitsemassa eduskunnassa on paljon parempi moraali kuin ed. V. Laukkasen antoi puheenvuorossaan ymmärtää. Meidän työme on ankaran julkisen kritiikin ja tarkkailun kohteena. Tämä on juuri

sellaista työtä, jota Suomen arvokkaimmassa työyhteisössä tehdään. Se kestää julkisen tarkkailun ja kritiikin, mutta ei tuollaista meidän edustajien halventamista.

Ed. Savolaisen puheenvuoro oli minusta erinomainen kuin myös ed. Ukkolan. Juuri noin moraalittomasti te, ed. V. Laukkanen, käyttäyditte!

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ryhmätoverini Gustafsson toi esiin Väinö Linnan nimen, niin minulle tuli ed. V. Laukkasen puheenvuorosta mieleen se, kun rintamatäydennysmiehiä tuotiin etulinjaan, jolloin Rokka totesi ensikomentit tulokkailta kuultuaan, että mitenhän täällä on oikein pärjättyään. Miten hölmösti me olemme täällä esiintyneet, ennen kuin ed. V. Laukkanen on piiriimme tullut?

Minulla oli tarkoitus aloittaa puheenvuoroni toteamalla, että koskaan en ole tässä talossa kuullut niin hurskastelevaa, populistista, naurettavaa ja vanhoja totuuksia ja puolitotuksia esittävää puheenvuoroa kuin nyt tuli esille. En ed. V. Laukkasesta enempää puhukaan.

Totean ed. Stenius-Kaukosen eronpyynnön osalta, että pidän eroa pyytäneitä moraaliltaan erittäin korkeatasoisena ja kenties tämän talon ahkerimpana kansanedustajana. Siitä huolimatta ja viitaten puhemiesneuvoston ilmoittamaan perustuslain pykälään en voi yhtyä siihen, että hänelle ero myönnettäisiin.

Mutta toivoisin, että ed. Stenius-Kaukonen vetäisi eronpyyntönsä pois, kun hän ottaa huomioon, minkälaisen vastaanoton se on saanut tässä talossa ed. V. Laukkasen puheenvuoron muodossa sekä eräiden populistien ja linssiluteiden osalta, jotka ovat jo ilmaisseet mahdollisen tahtonsa liittyä ed. Stenius-Kaukosen seuraan eli anomaan myös turhautumisensa vuoksi eroa täältä tai sen vuoksi, etteivät katso rahkeidensa riittävän eli ovat huomanneet olevansa vikapaikassa.

Ed. M e t s ä m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että tässä murheen alhossa ja murheen laaksossa on yksi hyvä ja moraalinen ihminen meidän joukossamme. Muutenhan tämä olisi aivan kauhea tilanne.

Puuttuisin kuitenkin eräiltä osin ed. V. Laukkasen puheenvuoroon: ryhmäkurin ja ryhmäpäätöksen osalta. Saamani tiedon mukaan hallituspuolueet, joukossa myös kristillinen liitto, tekivät ryhmäpäätöksen hallitukselle annetta-

vasta tuesta jo hyvän aikaa ennen eduskunnassa käytyä tiedonantokeskustelua. Kysyisinkin: Missähän tällaisen päätöksen moraalisuus on, joka ilman käytyä keskustelua pystyttiin tekemään ja jossa todettiin, että hallitus nauttii luottamusta, kun eduskunnassa ei asiasta ollut käytetty vielä siihen mennessä yhtään puheenvuoroa? Jos näin todella tehtiin, toteankin, että ed. V. Laukkanen ja kristillinen liitto tekevät aivan toisin kuin meitä muita täällä opettavat ja syyllistävät näin juuri siihen poliittiseen moraalittomuuteen, mistä meitä muita täällä moittivat.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näyttää siltä, että liian lyhyesti ja liian huonosti ilmaisin itseäni (Naurua), jos täällä jotenkin ymmärretään, että olisin puhunut siitä, että olisin jotenkin moraalisesti korkeatasoinen ihminen. Puhuin paljon enemmän siitä ja tarkoitan sitä — kun ajattelette sitä sanomaa, mistä puhuin — että itse olen ehkä syntisistä suurin ja puhun vain siitä, että kun ihmiset kokevat paljon syyllisyyttä, paljon ristiiriitaa siitä, mitä he haluaisivat tehdä ja mitä he elämässään tekevät, niin tämän syvän ristiriidan ratkaisuksi ei riitä se, että aina puolustellaan omaa syyllisyyttä, vaan tunnustetaan oma syyllisyys.

Itse tunnustin oman syyllisyyteni jo 12-vuotiaana ja sen jälkeen olen tunnustanut tuhansia kertoja, koska kysymys ei ole nyt siitä, kuinka paljon itse kunkin synnin määrä on, vaan kysymys on siitä, tehdäänkö parannusta. (Ed. Gustafsson: Vastatkaa kysymykseen!) — Ryhmäpuheenjohtaja Kallis vastaa tähän kysymykseen. — Kysymys on vain siitä, että täytyy olla tie parannukseen tiedossa, tie mahdollisuuteen.

En oikein ymmärrä keskustelua. Täällähän ed. Stenius-Kaukonen aloitti siitä, että politiikka on moraalitonta, ja minä vain yhdyin hänen käsitykseensä. Jos se ei ole, sehän olisi mitä onnellisinta, mutta miksi tämä kansa ei sitten luota eduskuntaan? Miksi nukkuvien puolue on suurin puolue tämän päivän Suomessa? Koska ihmiset ovat menettäneet luottamuksensa, että olisi ylipäänsä mitään vaikutusta sillä, äänestänkö vai enkö äänestä. Tämän kehityspiirteen pitäisi herättää aiheellinen ja vakava keskustelu tästä aiheesta, ja siihen pyrin.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Metsämäki aloitti sanoen, että kristillisen liiton eduskuntaryhmä teki ryhmäpäätöksen. Vähän myöhemmin hän totesi:

”Jos kristillisen liiton eduskuntaryhmä teki ryhmäpäätöksen —.” Minä voin vakuuttaa, että mitään ryhmäpäätöstä me emme ole tehneet siitä, nauttiiko hallitus eduskunnan luottamusta, keskustelematta. Me olemme asiasta keskustelleet, ja jokainen on lausunut mielipiteensä, ja sen pohjalta kukin on myös äänestänyt.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Metsämäen puheenvuoron perusteella, kun hän epäili, että hallituspuolueiden kansanedustajat eivät olisi tehneet päätöstä tukea hallitusta vakain tuumin ja harkiten. Kyllä me olemme tehneet sen hyvin pitkän keskustelun jälkeen ja miettineet ja pohtineet asiaa ja päättäneet tukea tätä hallitusta.

Samalla tavalla ed. Stenius-Kaukonen eronpyyntö perustuu siihen ajatukseen, että me muut kansanedustajat emme tietäisi, mitä me täällä teemme tai että me olisimme jotenkin moraalittomia silloin, kun me tuemme enemmistöpäätöksellä eduskunnassa istuvaa hallitusta.

Minun mielestäni ed. Stenius-Kaukonen arvio on poliittinen näkemys. Se poliittinen näkemys ei voi olla eronpyynnön peruste, ja toivon, että nimenomaan tätä asiaa täällä harkittaisiin. Luulen, että eroaminen tästä eduskunnasta yleistyi huomattavasti, jos täältä ero myönnettäisiin vain sillä perusteella, ettei saa omaa tahtoaan läpi tai että sattumalta edustaa väärää poliittista näkemystä tai ei ole enemmistön joukossa tässä eduskunnassa.

Ymmärrän, että ed. Stenius-Kaukonen on turhautunut, koska hän on ollut oppositiossa kauan. On aivan ymmärrettävää, että tuntuu siltä, ettei ole vaikutusvaltaa. Myöskään hänen aatteensa, joka on perustunut pitkälti totalitarismiin tai yhden puolueen järjestelmään, sekään ei tietenkään tässä demokraattisessa järjestelmässä saa kannatusta. Ymmärrän, että hän on tällä perusteella turhautunut tähän työhön, mutta se ei ole mikään eron peruste missään tapauksessa. Me kansanedustajat olemme toimineet Suomessa voimassa olevien lakien mukaan ja olemme vakaasti päättäneet tätä hallitusta tukea, siinä ei ole mitään moraalitonta.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Henkilökohtaisesti olen lähtenyt siitä aina, että kun edustaja lausuu näkemyksensä täällä, olkoon kysymys ed. Stenius-Kaukosta tai ed. Vesa Laukkasesta, niin aina hän, tämä puhuja, on lähtenyt vilpittömästi asialleen,

vakaasti ja vilpittömästi, ja pyrkii mahdollisimman hyvin ilmaisemaan sitä, minkä oikeaksi näkee.

Mutta kun lähtee pitämään sellaista puhetta kuin ed. V. Laukkanen äsken meille piti ja asettaa riman niin korkealle kuin hän asetti puheenvuorossaan, niin olen nyt todella pettynyt siitä, että kun ed. V. Laukkanen äsken käytti vastauspuheenvuoron kuultuihin hänelle esitettyihin vastauspuheenvuoroihin, niin hän pidättyi täydellisesti vastaamasta siihen agrumentointiin, mitä arvoisat edustajatoverit olivat esittäneet. Tämä vie kokonaan pohjan pois ed. V. Laukkanen moralisoinnilta eduskunnassa.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Tainan puheenvuoron johdosta, kun hän väitti, että ed. Stenius-Kaukonen olisi turhautunut sen takia, että hän ei saa ehdotuksiaan läpi. Muistuttaisin ed. Tainalle myös siitä, että ed. Stenius-Kaukosen puheenvuorossa oli myös se, että pääministeri ja hallitus pääministerin suulla syyttää oppositiota, työmarkkinajärjestöjä ja kaikkia muita tilanteesta, missä tässä maassa ollaan.

Ongelma on juuri se, että hallitus ei itse kanna vastuuta teoistaan, ei tyydy siihen, mikä on tällä hetkellä lainsäädäntö ja mahdollisuudet saada asioita läpi eduskunnassa. Siitä hallituspuolueet pääministerin suulla kiukuttelevat eduskunnan oppositiolle ja syyttävät tätä. Tällä tavoin tilanne on täysi hedelmätön. Hallituksen täytyy toimia niillä edellytyksillä, mitkä sillä on, ja kantaa vastuu siitä. Tämä on parlamentarismia, ja se antaisi paremman kuvan politiikan moraalista.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällaiset perustelut ovat poliittisia perusteluita, eikä mitenkään voi olla mahdollista, että poliittisilla perusteilla myönnettäisiin kansanedustajalle ero tehtävistä.

Ed. Z y s k o v i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Taina sanoi juuri sen, mitä minun piti sanoa.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Voin ensinnä onnitella ed. V. Laukkasta siitä, että hän sai näin suuren yleisömenestyksen. Muistan ainoastaan yhdellä kansanedustajalla aikaisemmin olleen yhtä suuren yleisömenestyksen. Hän oli italialainen Ilona Staller, joka vieraili eduskunnassa joitakin kuukausia sitten.

Arvoisa puhemies! Ed. V. Laukkanen puheenvuoro oli melko pitkä, ja omani jää nyt lyhyemmäksi kuin 15 minuuttia. Niistä kohdista, jotka hän täällä esitti, en oikeastaan voi yhtyä kuin yhteen, tosin eri syistä jotka jätän tässä erittelemättä. Se kohta, johon voin mielestäni yhtyä hänen kahdeksanosaisessa luettelossaan, oli ryhmäkurin yleinen soveltaminen eduskunnassa.

Nähdäkseni ryhmäkuri ajaa kansanedustajat siihen, että he eivät toimi perustuslain hengessä, eivät omantuntonsa mukaan, vaan antavat eri asioissa periksi ryhmänsä vaatimuksille. Tämä johtaa siihen, että joudutaan käyttämään erilaisia painostus- ja suostuttelukeinoja kansanedustajien saamiseksi ryhmäkurin taakse.

Minusta oli erittäin ilahduttava, kun ed. Helle sanoi, että heidän ryhmässään ei ole ryhmäkuria. Vihreitten ryhmässä ei myöskään ole ryhmäkuria. Olisi mielenkiintoista kuulla muidenkin ryhmien kertovan, onko heidän ryhmässään ryhmäkuria vai ei.

Sen sijaan, kun ed. V. Laukkanen sanoi, että ryhmäkuri on moraalitonta, niin minusta se edellyttäisi, että heidän ryhmänsä ei siinä määrin olisi ryhmäkurin orja kuin kristillinen eduskuntaryhmä on. Tehän myötäilette hallitusta kaikesa siitä huolimatta, että hallitus tehnyt ratkaisuja, jotka ehdottomasti ovat teidän koko ryhmänne periaatteiden vastaisia. Jos arvostele moraalia ja puuttuu ryhmäkuriin, niin silloin pitäisi itse pystyä osoittamaan, että sitä ei noudateta.

Toinen kysymys, jossa minusta esiintyy tietyn tyyppistä moraalittomuutta ja josta ei tosin ollut ed. V. Laukkanen puheenvuorossa, on eduskunnan tavaton riippuvuus julkisuudesta: julkisuuden ja tiedotusvälineiden mielistely. Se johtaa ulkokultaisuuteen ja pinnallisuuteen. Se johtaa siihen, että päähuomio kiinnitetään siihen, miltä asiat näyttävät, eikä siihen, mitä asiat itse asiassa ovat. Jos tähän asiaan halutaan lisätä syvyyttä, siihen voi jokainen henkilökohtaisesti vaikuttaa. Samalla tavoin mielestäni voi jokainen henkilökohtaisesti vaikuttaa siihen, että ryhmäkuri ei toimi sillä tavoin kuin se normaalisti ja käytännössä tähän asti on täällä toiminut. Kehotan kaikkia ryhmäkurittomuuteen.

Ed. Stenius-Kaukosen eronpyyntöön. Nähdäkseni on kaksi syytä, joiden tähden ei missään tapauksessa voida lähteä siitä, että jos tähän suostuttaisiin, mitä epäilen, tämä otettaisiin enakkotapaukseksi. Käytäntöä ei missään tapauksessa voida yleistää, vaan jokainen eronpyyntö pitää käsitellä erikseen. On ainakin kaksi

tapausta mielestäni, joissa tätä voidaan väärinkäyttää.

Toinen tapaus on sellainen, että edustaja on asettunut jonkun ryhmän vaalilistoille pelkäänsä kerätäkseen ääniä tälle ryhmälle eikä itse toivo tulevansa valituksi eduskuntaan normaaliin siviilitehtäviensä vuoksi ja sitten yhtäkkiä tultuaan valituksi eduskuntaan säikähtää ja haluaa esittää eronpyyntönsä. (Ed. Luttinen: Viittaatteko Rättyyn?) — En varsinaisesti ed. Rättyyn, vaan tiedän, että aika usein ihmisiä suostutellaan eduskuntavaalien listoille ja he lähtevät keräämään ääniä. Tiedän tapauksia myös, joissa he ovat kieltäytyneet siitä syystä, että pelkäävät tulevansa valituksi. Ei tämä sellainen paikka ole, mihin kaikki ehdottomasti haluavat tulla.

Toinen tapaus on se, joka ulkoisesti sopisi ed. Stenius-Kaukoseen: Kansanedustajalla on pitkä ura takanaan ja täysi eläke, 15 vuotta. Hänellä on mielenkiintoinen siviilivirka. Joutuessaan vaikeuksiin oman ryhmänsä sisällä tai muuten eduskunnassa hän turhautuu ja pyytää eroa.

Sanoin äsken, että jälkimmäinen tapaus ulkoisesti sopii ed. Stenius-Kaukoseen. En usko, että todellisuudessa on kysymys tästä, vaan ed. Stenius-Kaukosen tapauksessa katson, että epäilemättä on kysymys erittäin harkitusta, syvällisestä, moraalisesta ratkaisusta, aidosta ratkaisusta niin ollen.

Herra puhemies! En näin ollen missään tapauksessa yleisesti ottaen voi hyväksyä sitä menetelyä, että kansanedustajille myönnetään eroheidän sitä pyytäessään. Tässä erityisessä tapauksessa katson kuitenkin, että sen voisi hyväksyä ja tulen tämän keskustelun aikana harkitsemaan, kumpaa nappia painan.

Ed. Lipponen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Olen aikaisemminkin sanonut ja sanon nytkin, että ei mikään, ei edes poliittisen moraalin rappeutuminen, ole aiheuttanut niin paljon tuskaa, kuolemaa, kyyneleitä ja kärsimystä kuin uskonto ja nimenomaan tekouskovaiset. Minä en väitä, että ed. V. Laukkanen olisi tekouskovainen. Tämän sanon kuitenkin sikäli, että hän voimakkaasti vetosi puheessaan toisaalta uskonnon ja poliittisen moraalin yhteyteen.

Kun olemme mielessämme ajatelleet, onko tämä ed. Stenius-Kaukosen anomus luopumisesta eduskunnassa työskentelystä populistinen,

niin kieltämättä hyvin herkästi tulee tällaiseen käsitykseen, erityisesti kun eduskunnassa silloin tällöin tulee esille sen tyyppisiä tapauksia, jotka voitaisiin julkisuuden tavoitteluksi osoittaa. (Ed. Astala: Ei pidä yleistää!) Tietysti me kaikki olemme populistiteja, ja minua on sanottu varsin pahaksi populistiksi, enkä minä sitä niin kiistäkään. (Naurua) Sanoisin viitaten ed. Kääriäisen puheenvuoroon, että kaikki me olemme populistiteja, kun pyrimme tuomaan itseämme tykö. Hän myöntää varmasti, että hän on näin lausunut. Mutta populismin sisäinen rakenne ja aihepiiri on kovin epämääräinen. On hyvin vaikea tarkoin selvittää, koska on kysymys selvästä populismista, koska ei ole siitä kysymys.

Kun on miettinyt tätä asiaa ed. Stenius-Kaukosen osalta, niin olen tullut vahvasti siihen vakaumukseen, joka täällä on tuotu esille monen muunkin — viimeksi ed. Paloheimon — taholta. Hänen tapauksessaan kysymys ei voi olla siitä. Ed. Stenius-Kaukonen on erittäin tarmokas, työteläs ja myöskin vaalipiirissään aiheesta arvostettu kansanedustaja, joka tekee vilpittömästi työtä ja myöskin hallitsee erityisesti niiden alueiden asiat, joita hän eduskunnassa erityisesti on ottanut ajaakseen: sosiaalisen lainsäädännön kysymykset. Näin ollen katson, että ed. Stenius-Kaukonen ei ole tehnyt tätä populistisessa tarkoituksessa, vaan vilpittömästi tähän työhön turhautuneena päättänyt ottaa tämän askeleen.

Minä en pidä poliittista moraaliala niin rappeutuneena kuin eräiltä tahoilta on annettu ymmärtää. Tietysti tässä työssä on sen laatuksia piirteitä, takinkäänöksiä ryhmäkurin vaikutuksesta täällä eduskunnassa jne. Mutta mielestäni — tämä on henkilökohtainen käsitykseni — poliittisen moraalin rappeutumista Suomessa, ainakin valtakunnan tasolla, on ehdottomasti liioiteltu. Se ei sellaisenaan ole huolestuttavaa. Sitä on toimintatavoissa kyllä, mutta minä uskon, että sitä ei ole poliittisen toiminnan ja kansanedustuslaitoksen rakenteissa. Tämä vilpittömän näkemys minulla asiasta on.

Se, että täällä helposti tuntee työnsä turhautavana, johtuu siitä, että parlamentarismi ei toimi. Se ei toimi ainakaan huonoina aikoina, niin kuin tämä viimeinen vuosi ja tämä istunto-kausi on eletty. Huonoina aikoina parlamentarismi toimii erittäin huonosti ja helposti saa sellaisia ulospäin näkyviä piirteitä, joista voitaisiin kuvitella, että parlamentin moraaliala on syvästi rappeutunut ja kansanedustuslaitoksella ei olisi mitään tekemistä suomalaisessa yhteiskunnassa, koska merkittävät päätökset tehdään

huomattavassa määrin tämän talon ulkopuolella. Erityisesti pitkään oppositiossa olleen puolueen kansanedustaja, joka vilpittömästi pyrkii tekemään työtään, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen on tehnyt, saattaa tuntea turhautuneisuuden huomattavasti voimakkaammin kuin joskus hallituspuolueessa ja joululahjarahoja jakamassa ollut kansanedustaja. Saa edes Pälkäneen Lukolle tai jollekin urheiluseuralle muutamana tuhat markkaa. Sekin tietysti nostattaa poliitikon mieltä.

Näin ollen vika on parlamentarismissa, mutta sen toisena vaihtoehtona olisi diktatuuri, jota minä tietyllä tavalla kannatan, koska se olisi monessakin tapauksessa järkevien ja nopeiden päätösten menetelmä. Mutta oikein hyviä diktaattoreita ei tahdo löytyä, enkä minäkään milään ehdi. (Naurua)

Herra puhemies! Lähdän ed. Stenius-Kaukonen osalta myös siitä, että kun hän on pitkään oppositiopuolueen kansanedustajana tehnyt työtään, hän on taloon pyrkiessään viime kerralla tiennyt vaikuttamisen mahdottomuuden, mikä täällä on, ja siitä huolimatta taloon pyrkinyt. Näkisin, että tietynlainen velvollisuus hänellä kuitenkin on jatkaa tämä eduskuntakausi loppuun. Sen jälkeen, jos hän katsoo työnsä olevan tarpeeton, hän voi antaa paikkansa seuraavalle. Tuskin yhtä hyvää hänen puolueensa kansanedustajaa Pohjois-Hämeestä löytyy.

Olen ehkä liikaakin tässä korostanut ja kehu- nut ed. Stenius-Kaukosta, mutta olen sen tehnyt Hämeessä kentälläkin ja uskallan sen sanoa täälläkin. Eikä se ole vain minun sanani. Jokainen meistä tietää saman asian. Toivottavasti tästä ei äänestetä. En tiedä menetelmää. Jos niin on, itse äänestän tyhjää, koska katson sen parhaaksi ratkaisuksi. Mikäpä minä olen käsittelemään ratkaisevasti ed. Stenius-Kaukosen pyrki- myksiä ja näkemyksiä. Uskon, edustakuntaryh- mäni on perusteistani samaa mieltä.

Lopuksi, herra puhemies, totean, kun on puhuttu ryhmäkurista, että SMP:ssä ei ollut ryhmäkuria myöskään hallituspuolueena ja hal- litusryhmänä oltaessa. Meillä on säännöt, joiden mukaan riittää se, että edustaja ilmoittaa pöytä- kirjaan eriävän mielipiteensä. Mutta eduskunta- ryhmän puheenjohtajana allekirjoittanut on aina pyrkinyt tietenkin yhdensuuntaistamaan halli- tuspuolueena ja -ryhmänä oltaessa näkemyksiä sillä tavalla, että voitaisiin olla yksimielisesti hallituksen esityksen takana. Sehän on hallituk- sen pystyessä pysymisen tae monta kertaa, jos rehellisiä ollaan. Mutta siinä tapauksessa, että

ryhmän jäsen ilmoittaa, että hän on eri mieltä, minkäänlaiseen painostukseen, saati rangaistuk- siin ei sääntöjemme mukaan ole minkäänlaista mahdollisuutta.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Ed. Mar- jatta Stenius-Kaukosen eroilmoitus moraalisen rappion perusteella on nähtävä paitsi moraalise- na hätähuutona myös hätähuutona eduskunnan aseman, työ- ja menettelytapojen uudistamisen ja kansanedustajan vaikutusmahdollisuuksien vahvistamisen puolesta. Nämä asialliset asiat — haluan korostaa sitä — puolestaan ovat sellaisia, jotka vaikuttavat kansalaisten suhtautumiseen kansanedustajiin ja koko demokratiaamme, kansanvaltaan.

Uskon, että jokainen teistä myöntää, kun kentällä kuljette, että kansalaisten epäluottamus eduskuntaa ja kansanedustajia kohtaan on kas- vanut. Se on käsin kosketeltava, ja sen kokee joka viikonloppu. Ei ole erityisen mukavaa kuul- la koko viikonlopun ajan puhelimesta perkeleitä eikä erityisen mieltä ilahduttavaa saada sontaa kirjeissä. Mitä varten te siellä olette, kun ajatte vain omia etujanne, on yleisin kysymys. Entistä enemmän on niitä, jotka ovat sitä mieltä, että eduskunta on tarpeeton, tai vaativat, että kan- sanedustajien määrää on supistettava.

Tällaiset vaatimukset, hyvät edustajat, ovat kerta kaikkiaan fasistisia, ja minusta tämä on hyvin vaarallinen ilmiö. Jotain on siis tehtävä, jotta eduskunnan, kansanedustajien ja koko po- liittisen järjestelmämme arvovalta saadaan pa- lautetuksi. Kysymys ei ole niinkään moraalisesta rappiosta vaan yksinkertaisesti eduskunnan työ- tapojen uudistamisesta. En myöskään tiedä, pa- ranevatko nämä sillä, että kansanedustajat ryh- tyvät voimattomuudesta epäparlamentarisiin painostuskeinoihin tai heittävät hanskat tiskiin. Mutta hätähuutona kansanedustajien vaikutus- vallan puolesta tällaisetkin ilmiöt on nähtävä ja mielestäni pitää ottaa vakavasti.

Henkilökohtaisesti olen jossakin määrin pet- tynyt yksityisen kansanedustajan vähäiseen vai- kutusmahdollisuuteen. Vaikka mikään kovin suuri yllätys asia ei ollut, se oli yllätys, kuinka jäykät, tiukat ja vanhanaikaiset eduskunnan työ- tavat vieläkin ovat. Ei tarvitse rikkoa parlamen- tarismin periaatteita ja pelisääntöjä, jos edus- kunnan työ- ja menettelytapoja uudistetaan niin, että kansanedustajien mahdollisuudet vaikuttaa päätöksiin paranevat.

Eduskunta ei tietenkään valmistelee lakeja, vaan sen tekee hallitus ja eduskunta hyväksyy

lait. Mutta hallitukset mielestäni pitävät liian tiukasti kiinni kirjoittamiensa lakien sisällöstä ja sanamuodoista, jopa pilkuista. Ei hallituksen arvovaltaa murennakaan se, jos valiokunnat ja eduskunta muuttavat lakeja sanamuodoiltaan paremmiksi tai kirkastavat lakiesitysten sisältöä.

Pohjimmiltaan eduskunnan arvovallan ja vaikutusmahdollisuuksien puutteessa on kysymys liiallisesta korporatismista. Eduskunta on aikaa myöten, vuosikymmenien kuluessa, sallinut sen, että valtaa on liukunut sen käsistä etujärjestöille, jotka yhdessä hallituksen kanssa muokkaavat jopa sellaisia uudistuksia, jotka eivät kerta kaikkiaan etujärjestöille kuulu. Eduskunta on asetettu jo sovittujen tosiasioiden eteen: Joko hyväksytty tai hylkää, mutta jos hylkää, romutat samalla vaivoin aikaansaattujen neuvottelujen tulokset.

Toisaalta on kysymys myös siitä, että kansanedustajat ovat mielestäni liiaksi käsittäneet olevansa jonkin tietyn ryhmän etujen ajajia eivätkä koko kansan asioitten hoitajia. Tietenkin tämä on ymmärrettävää. Jokaisellahan on oma viite- ja taustaryhmänsä, vaikka henkilökohtaisesti en voikaan tällaista asiaa omaksua siitä huolimatta, että sitä minulta tällä hetkellä kentällä vaaditaan. Katson joka tapauksessa, että ryhtymällä ajamaan pelkästään jonkun ryhmän — eläkeläisten tai lapsiperheitten, yhden ainoan ryhmän — asioita kokonaiskäsitys yhteiskunnan kehittämisestä kärsii. (Ed. Stenius-Kaukonen: Siinä meni vasta kolme miljoonaa ihmistä!)

Toisaalta kansanedustajan arvovallassa on kysymys myös vaalilupausten antamisesta. Niihän on tapana jaella, jotta uudelleenvalinta olisi turvattu. Olen kokenut tämän asian hyvin raskaasti, vaikka henkilökohtaisesti en ole antanut yhtä ainoaa vaalilupaa. Kuitenkin minua nyt syytetään kiroilujen säestyksellä lupausten syöjäksi, kun en äänestänyt epäluottamuslausetta hallitukselle. Ainut lupaukseni oli, että yrittäisin vaikuttaa siihen, että poliittinen kulttuuri muuttuisi sellaiseksi, että eduskunnalla olisi enemmän vaikutusmahdollisuuksia asioihin, että ryhmäkuri olisi vähemmän sitova, että edustajat pääsisivät puolueiden otteesta eroon niin, että päivänpoliittiset päätökset tehtäisiin eduskunnassa eikä pienissä piireissä puolueiden johdossa tai ravintoloiden kabineteissa.

Mikäli olen oikein ymmärtänyt, suuri osa kansanedustajista kannattaa juuri tällaista poliittisen kulttuurin muutosta. Minun ymmärtääkseni tämä nimenomaan on esimerkiksi sosiaalidemokraattisten kansanedustajien tämänhetkisen työn lähtökohtana. Minusta se on aivan

hyvä ja kunnioitettava periaate. Puolueet hahmotelkoot korkealentoisia visioita ja tulevaisuuden tuulentupia sekä toimikoot vaaliorganisaatioina, mutta käytännön ratkaisut olisi mielestäni jätettävä eduskuntaan eduskuntaryhmille ja kansanedustajille, jotka päällään joutuvat ratkaisuisista myös kentällä vastaamaan.

Jos kansanedustajat tosissaan haluavat edes yhdeltä pieneltä osaltaan parantaa uskottavuuttaan kansalaisten parissa, toivon ihan vakavasti, että otettaisiin pohdintaan se, onko kansanedustajan soveliaista istua pankkien tai yhtiöitten hallintoelimissä, viettää loma- ja kalastusmatkoja yhtiöiden laskuun, matkustella ilmaiseksi henkilökohtaisilla lomamatkoilla. Juuri tällaiset pienet, sinänsä mitättömät asiat koetaan kansan keskuudessa ongelmallisina, pelkästään oman edun tavoitteluna, lisäpalkan saalistamisena. Kannattaako tästä järjestelmästä pitää kynsin hampain kiinni, jos kansalaisten luottamus yhteisten asioiden hoitamiseen on näin vähästä kiinni?

Herra puhemies! Palaisin vielä eduskunnan työtapoihin. Kansanedustajien tehtävänä on paitsi säätää lakeja, myös valvoa ministereitä ja korkeita virkamiehiä, mutta edustajilta puuttuvat keinot. Hallituksen ja ministerien teot tietenkin voidaan saada aina puntariin, mutta saadaanko korkeiden virkamiesten?

Toivoisin, että myös meidän järjestelmämme rakennettaisiin mahdollisuus ns. julkisiin kuulemisiin, jolloin valiokunta voisi vapaasti ilman turhia muotomääräyksiä kuulustella niin ministereitä kuin virkamiehiäkin. Valiokunnilla on jo nyt mahdollisuus järjestää julkisia istuntoja ja kuulla julkisesti asiantuntijoita tärkeiksi katsomistaan asioista, mutta tämä ei ole se järjestelmä, jota nyt peräänkuulutan ja jollaisia on käytössä mm. Ruotsissa ja Yhdysvalloissa. Julkinen kuuleminen olisi ollut tarpeen mm. Wärtsilä Meriteollisuuden konkurssissa, ja se mielestäni olisi tarpeen myös Vuotos-asiassa. Tärkeää olisi, että valiokunta voisi tällaisen kuulemisen jälkeen punnita, nauttiiko ao. ministeri tai virkamies luottamusta, ja tuoda ratkaisunsa tämän jälkeen koko eduskunnan käsitteilyyn.

Kansanedustajien mahdollisuuksia nopeasti vaikuttaa asioihin tai edes saada tietoa voidaan parantaa myös uusimalla kyselytunti-instituutio. Valtioneuvoston kyselytunneista pitäisi tehdä nykyistä vapaamuotoisempia. Kysymyksiä ei pitäisi etukäteen valikoida eikä aiheita rajoittaa. Toivoisin, että koko puhemiesistö tässä asi-

assa tekisi opintomatkan Englannin parlamenttiin.

Valtiopäiväjärjestyksen mukaan kansanedustaja on velvollinen noudattamaan perustuslakia eivätkä häntä sido mitkään muut määräykset. Eduskuntaryhmien pitäisi miettiä, kuinka pitkälle ja missä asioissa ryhmäkuri on paikallaan, jos sitä nyt on. Hallituksen pitäisi myös hyväksyä se, että jotkut lait eduskunnassa saattavat kaatua. Toki ymmärrän ja hyväksyn, että on olemassa lakeja ja on olemassa asioita, jotka on pakko viedä läpi ryhmäkurin turvin, jos hallitus ja sitä kautta myös hallituspuolueiden eduskuntaryhmät haluavat Suomea hallita. Mutta jopa näiden lakien sisällöstä on voitava keskustella edes hallituspuolueiden kansanedustajien kesken, ja pahitteeksi ei ole, vaikka joskus pääsisimme aitoon enemmistöparlamentarismiin, ja että tässäkin tapauksessa voitaisiin myös oppositiota kuunnella, ellei hallitus tieten tahtoen halua tällä tavalla kovakorvaisena antaa oppositiopuolueille ilmaista vaaliasetta seuraaviin vaaleihin — hallituksestahan se tietenkin riippuu.

Herra puhemies! Ymmärrän ed. Marjatta Stenius-Kaukosen menettelyn tyystin. Pitkäaikaisena kansanedustajana hän ilmeisesti näkee enemmän kuin me uudet. Kun eduskunta puhuu työelämän uudistusten puolesta, lähtökohtana on, ettei ketään pidä eikä saa pakottaa vasten tahtoaan sellaisiin töihin, joita ei halua tehdä. Olen oppinut tuntemaan ed. Stenius-Kaukosen hyvin rehellisenä ja ahkerana poliitikkona enkä usko, että hänen päätöksensä taustalla olisi opportunisti tai julkisuudenhalu. Kyllä hän on ihan rehellisesti esityksensä ja anomuksensa tehnyt.

Ymmärrän myös ed. Pekka Rätyä, jos hän haluaa jättää eduskunnan. Meillä uusilla edustajilla oli tietenkin omat kuvitelmamme ja omat unelmamme, jotka pakosta ovat murskautuneet eduskunnan jähmeisiin työtapoihin, ryhmien suhteelliseen suuruuteen ja parlamentaarisen iän ylivoimaisuuteen. Vaikka en aivan varmasti tiedä, kuvittelisin, että monen uuden kansanedustajan unelmat ja toiveet ovat murskautuneet eduskuntaryhmien ryhmäpaineissa. On paljon helpompi mukautua kuin joutua omine periaatteineen nurkkaan, jopa ryhmän ulkopuolelle. Tässä asiassa olen tietenkin itseoikeutetun onnellisessa asemassa, jos kohta muuta onnea ei sitten olekaan.

Hätäisenä ihmisenä on vähitellen pakko oppia tunnustamaan se tosiasia, ettei nopeita tuloksia tässä talossa saavuteta. Asioiden eteenpäin

vieminen vie vuosia, mutta tästä huolimatta en aio jättää eroanomusta. Istun täällä kuin tatti, vaikka köli alta vedettäisiin joka päivä.

Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Yhdestä asiasta olen kuitenkin onnellinen. Tätä työtä ei ilmeisesti jaksaisi, elleivät kansanedustajat laidasta laitaan olisi sivistyneitä ihmisiä. Omalta kohdaltani haluan erityisesti kiittää SDP:n kansanedustajia suvaitsevaisuudesta ja liberaalista asennoitumisesta. En ole teitä erityisemmin asioissa kiitellyt, mutta siitä huolimatta en tämän salin ulkopuolella tunne kuuluvani parialuokkaan enkä joudu myrkyntyvän tai haukkumisten kohteeksi. Teissä on sellaista suuruutta, jota henkilökohtaisesti arvostan.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanedustajan tehtävän vakavuudesta ja siitä, millä tavoin asiaa olisi pitänyt myös ed. Ukkolan perustella: Ensinnäkin kansanedustajan tehtävän vastaanottohan alkaa siitä, että hän allekirjoittaa eduskuntavaalien alla suostumuksen siihen, että hän on valmis ottamaan tehtävän vastaan. Minun mielestäni se tarkoittaa silloin sitä, että hän sitoutuu neljäksi vuodeksi edustamaan kansaa meidän eduskunnassamme valtiopäiväjärjestyksen ja hallitusmuodon mukaisesti. (Ed. Stenius-Kaukonen: Mitenkäs ne maaherranimitykset sitten?) — Tähän voi tuoda poikkeuksen ainoastaan sellaisten tehtävien hoitaminen, joiden ohella hän ei enää pystyisi tätä tekemään.

Minulla henkilökohtaisesti voisi olla jopa syytä suostua ed. Stenius-Kaukosen eroanomukseen, koska metrin päässä päivittäin olen saanut istua jo yli neljä vuotta hänen kanssaan samassa valiokunnassa. Mutta siitä huolimatta olen tätä mieltä, mitä olen, eli että eroa ei missään tapauksessa pidä myöntää tällä perusteella, mitä ed. Stenius-Kaukonen esittää. Jos tällaisella perusteella, että henkilökohtaisesti esittää poliittisen mielipiteen, vaikkapa eduskunnan toiminnasta tai politiikasta yleensä, voisi jättää kansanedustajan tehtävän, tämä voi tuoda mukanaan sellaisia lieveilmiöitä, joista puhemiesneuvostossa keskusteltiin. Ne voivat tulla esiin erityisesti siinä tapauksessa, että henkilö ei vakavissaan ole asettunutkaan aikoinaan ehdokkaaksi, vaan päättää loppuvaiheessa, erityisesti siinä vaiheessa, kun saavuttaa 15 vuoden eläkeiän, luopua tehtävästä. Tai häntä voidaan painostaa luopumaan: eräs tapaus oli esillä, jolloin asianomaisen kansanedustajan oman vaalipiirin piirikokous oli vaatinut hänen eroaan. Jos tällaisilla perus-

teilla voidaan täältä erota, niin poliittinen painostus siitä, että sinun pitää jättää tehtävä ...

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Ukkolan kanssa ryhmäkurista samaa mieltä paitsi moraalisenä kysymyksenä myös siksi, että ryhmäkurin tarpeellisuus perustuu mielestäni harhaan, sillä ryhmä itsessäänhan edustaa niin vahvaa voimaa ja auktoriteettia, että siitä irrottautuminen sinänsä jo on hyvin vaikea prosessi. Helpompaa on mennä ryhmän mukana, olla työyhteisön jäsenenä. Tilanteet, joissa tarvitsisi irrottautua ryhmästä, ovat aina vaikeita periaatteellisia tilanteita, eikä niitä voi eikä saa hallita kurilla. Kurin noudattaminen rangaistuksilla uhaten maan korkeimmassa päättävässä elimessä on mielestäni nöyryyttävää ja hävettävää.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, herrat! Minun mielestäni ed. Stenius-Kaukosen päätös anoa eroa tehtävistään nostattaa esiin tärkeitä kysymyksiä. Poliitikasta ja moraalista on minun mielestäni tärkeää keskustella, mutta se on myös hankala keskustelu, koska politiikka on paljon valtataistelua ja tiedotussotaa. Kun lähdetään moraalista puhumaan, pakostakin joudutaan myös sille samalle taistelutanterelle, missä yhteiskunnallisessa taistelussa ollaan, ja hyvin helposti joudutaan myös moralismiin, moralisoimiseen. Koko keskustelu kuitenkin on sellaista, että sitä pitäisi käydä jatkuvasti. On eräänlaista perushygieniaa yhteiskunnassa, että sitä käytäisiin jatkuvasti. Tästä syystä mielestäni tämä on tärkeä aihe, johon pitäisi palata aina silloin tällöin.

Koko kysymys moraalista nostattaa esiin kysymyksen siitä, onko olemassa absoluuttisia moraalisia arvoja yhteiskunnassa. Voiko sanoa, että politiikka, joka aiheuttaa tiettyjä asioita, esimerkiksi työttömyyttä, tai joka suurentaa tuloeroja yhteiskunnassa, on moraalitonta? Joidenkuiden mielestä on ja joidenkuiden mielestä ei. Tässä tullaan aivan yhteiskunnallisiin ja moraalisiin perusnäkömyksiin.

Oliko Sixten Korkman moraaliton, kun hän kirjoitti, että voitaisiin elvyttää taloutta ja sillä tavalla vähentää työttömyyttä mutta työttömyyden vähentäminen on vastoin hallituksen ja Suomen Pankin linjaa? Tästä joku makrotalousihminen sanoo, että tämä on uusliberalistinen ajattelu, ei se ole moraalitonta. Joku toinen, joka

katsoo sitä ihmisten kannalta, sanoo, että se on täysin moraaliton ja tuomittava näkemys.

Mielestäni konkreettinen asia, jonka ed. Marjatta Stenius-Kaukosen eroanomus on nostattanut, koskee työtapoja yhteiskunnassa ja etenkin eduskunnassa. Samassa keskustelussa puhuttiin myös siitä, onko järkevää, että kun kansanedustaja siirtyy ministeriksi, hän hoitaa samanaikaisesti ministerin tehtäviä ja kansanedustajan tehtäviä ja luottamusäänestykseen tullessaan siirtyy ministerin tuoliltaan kansanedustajan paikalle ja äänestää itselleen luottamusta.

Mielestäni se on huonoa työhygieniaa, ja ainakin ministeri Rehn sanoi ajavansa sellaista uudistusta, että ministeri ei samanaikaisesti hoitaisi kansanedustajan tehtäviään. Minusta se olisi parempi ratkaisu. Siinä ratkaisi myös kaksosipalkkajärjestelmä. Ainakin minusta tuntuisi hankalalta äänestää luottamusta itselleni. Tästä en syytä Ahon hallitusta, mutta tämä on meidän järjestelmässämme oleva epäkohta, jota tulisi muuttaa.

Ymmärtääkseni ratkaiseva asia, joka sai ed. Stenius-Kaukosen tekemään päätöksensä, oli se keskustelu, jossa pääministeri Aho ilmoitti, että säästölakien kohdalla hallitus on esittänyt oppositiolle vakavia neuvotteluja säästölaeista mutta oppositio ei ole tarttunut tilaisuuteen neuvotella niistä. Kun tiedän, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä on hyvin seikkaperäisesti ja vakavasti valmisteltu vaihtoehtoisia ehdotuksia keskeisiin säästölakeihin ja nimenomaan ed. Stenius-Kaukonen on ollut ehkä se edustaja, joka kaikkein ahkerimmin niitä on valmistanut, siinä syntyi tilanne, jossa pääministeri, en tiedä, tietämättömyyttäänkö vai mistä syystä, näin lausui, jolloin tulee sellainen tunne, että tekee oppositio tässä tapauksessa mitä tahansa, se on mitä tontä, sitä ei noteerata. Minusta syntyy syvä epäluottamus ja vaikeus päästä yhteisymmärrykseen, jos hallitus näin väittää eikä kuitenkaan ole välittänyt niistä hyvin konkreettisista muutosehdotuksista, joita esimerkiksi vasemmistoliiton ryhmä ja ed. Marjatta Stenius-Kaukonen on tehnyt.

Mielestäni, jos vielä pohtisi jonkin verran politiikan moraalaa, se on vielä hankalampi kuin politiikan moraalit. Itse ihan sattumalta muutama päivä sitten alustin tästä aiheesta pitkän alustuksen. En aio sitä kuitenkaan lukea teille. Mutta politiikan moraalista sanon, että se on syvästi henkilökohtainen asia, se on kiinni politiikan vakaumuksen lujuudesta ja hänen itsetuntonaan ja rehellisyydestään.

Sanon, että on kahta lajia politiikkoja, narsis-

tisia ja hyvin narsistisia, koska minusta tuntuu, että tähän työhön ei hakeudu ilman tietynlaista narsismia, jolla minä nyt en tarkoita mitään sairautta mutta tietynlaista halua olla esillä ja asioiden keskipisteessä. Minä en usko, että ns. moraaliton poliitikko muuttuisi koskaan moraalismmaksi ulkoisten olosuhteiden muuttuessa. Mielipiteitään hän toki voi muuttaa, ja niitä tuleekin muuttaa, ja hän ehkä vaihtaa imagoa tai taktiikkaa, joskus puolueettakin, mutta hän ei muutu, koska moraalit asuu hänessä ja meissä itessämme syvällä persoonallisuudessa.

Erityisen narsistinen poliitikko tarvitsee hyvin paljon ulkoisia ripustimia itsetuntonsa pönkittämiseksi. Hän on tavallaan politiikan casanova tai auervaara, joka tarvitsee jatkuvasti joka päivä näkyviä valloituksia ja todistuksia siitä, että häntä rakastetaan, että hän on jotakin erikoista. Se pitää hänet käynnissä. Mutta kovan ja kriittisen paikan tullen politiikan narsistinen peluri on vaarallinen poliitikko, koska hän hädissään asettaa aina omat etunsa kansan edun edelle.

Sanoin jo aikaisemmin, että moraalit ei ole absoluuttinen, se on arvosidonnaista eikä sitä voida määritellä absoluuttisesti. Mielestäni huonoa moraalit poliitikassa on esimerkiksi se, että ajaa jonkin sellaisen ryhmän etuja, joka kaventaa huonommassa asemassa olevien ryhmien etuja. Mielestäni moraalittomia ovat ne toimet, jotka johtavat esimerkiksi tuloerojen kasvattamiseen yhteiskunnassa, kuten verouudistus sinipunahallituksen aikana. Moraalittomia ovat ne toimet, jotka paikkaavat kasinopelureiden uhkapelitappiot kaventamalla yleistä sosiaali- ja eläketurvaa, kuten on tapahtunut viime aikoina. Moraalittomia mielestäni ovat sellaiset toimet, jotka pyrkivät johdattamaan Suomen taloutta lamasta lisäämällä työttömien määrää tai jotka lyhytnäköisen talousajattelun turvin jatkavat luonnon tuhoamista ja energian käytön lisäämistä. Nämä ovat minun näkökulmastani moraalittomia toimia. Ymmärrän, että jonkun toisen mielestä eivät, mutta siinä tullaan poliittisiin näkemyseroihin.

Mitä tulee ed. Marjatta Stenius-Kaukosen eroanomukseen, itse en tule sen puolesta äänestämään. Mielestäni ed. Marjatta Stenius-Kaukonen on sekä koko eduskunnalle että vasemmistoliiton ryhmälle täysin korvaamaton henkilö siinä mielessä, että hän on ollut 16 vuotta eduskunnassa, hän tuntee sosiaalilainsäädännön sekä teoreettiset että sovellutusten kiemurat tarkemmin kuin ehkä kukaan muu tässä maassa. Hän on erittäin pätevä ja erittäin oikealla tavalla

jääräpäinen kansanedustaja, jota tarvitaan. Sen voisinkin ymmärtää, että joku, joka ei jaa hänen näkemyksiään, olisi jopa iloinen, jos hän lähtisi pois. Itse tulen äänestämään siis hänen eronpyyntöään vastaan. Toivon, että kaikki muutkin näin tekevät.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Ed. Marjatta Stenius-Kaukosen eronpyyntö, jota hän perustelee politiikan moraalittomuudella, on vakava keskustelun avaus politiikan moraalista ja myös siitä, kenellä valta on.

Se on minusta valitettavaa, että osittain keskustelu tänään salissa on mennyt sanailuksi siitä, kuka on suurin syntinen ja missä mielessä. Tämä on mielestäni täysin turhaa. Erityisesti ed. Vesa Laukkaselle haluan muistuttaa siitä, että kaikkein moraalittominta politiikkaa historiassa ovat aina ajaneet ne, jotka kovaaäänisimmin ovat julistaneet kirkasotsaisia moraalisia ihanteita.

Ed. Stenius-Kaukonen puheessaan, jossa hän eroa pyysi, on puhunut etenkin siitä, että eduskunta ei ole ottanut siitä päättäväisyyttä, joka sille kuuluisi. Mehän kaikki tiedämme, että muodollisesti ylin valta tässä maassa ulkopoliittikkaa lukuun ottamatta on eduskunnassa. Mutta jokaisessa instituutiossa on aina virallisten sääntöjen lisäksi kirjoittamattomat säännöt, jotka usein ohjaavat ihmisten toimintaa enemmän kuin kirjoitetut säännöt konsanaan.

Suomalaisessa politiikassa ryhmäkuri, joka tässäkin keskustelussa on tullut monesti mainittua, on useissa puolueissa sellainen sääntö, joka käytännössä menee jopa perustuslain säädösten yli. Ryhmäkurin merkityksen näkee mm. siitä kohusta, joka syntyy varsinkin silloin, kun hallituspuolueen kansanedustaja äänestää ryhmänsä päätöstä vastaan.

Ed. Ukkola puhui siitä, miten hän on tultuaan valituksi kansanedustajaksi joutunut kokemaan yllättävän voimakkaasti kansalaisten epäluottamuksen politiikkaa kohtaan. Olen myös itse kokenut sen, että kansalaisten keskuudessa epäluottamus politiikkaa kohtaan on niin syvä, että jopa ihminen, joka pelkästään asettuu ehdolle vaaleissa, olivatpa sitten kyseessä eduskuntavaalit tai kunnallisvaalit, joutuu jo tällä teolla moraalisesti epäilyksen alaiseksi. Se, että näin on, on minusta erittäin vakava asia, josta pitäisi täälläkin enemmän puhua.

Ed. Stenius-Kaukosta on käytäväkeskusteluissa arvosteltu siitä, ettei hän halua suostua enemmistöpäätöksiin. Myös meitä vihreitä on tästä asiasta arvosteltu mm. vastikään päätty-

neen Vuotos-syömälakon yhteydessä. Olen itse sitä mieltä, että on sinänsä reilu peli, että jos jää äänestyksessä vähemmistöön, sitten häviää sen äänestyksen ja sillä sipuli. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että jokaisen mielipiteenmuodostus on vapaa. Turhauttavana sen sijaan pidän sitä, jos päätökset tehdään jyräämällä keskustelusta piittaamatta, kuuntelematta asiallisia argumentteja, jos enemmistö ei suostu edes kommentoimaan vähemmistön esityksiä ja jos lupauksia rikotaan. Lupausten rikkominen on tullut esiin mm. Vuotos-asiaa ja vähemmistön kuuntelemattomuus erityisesti parhaillaan eri käsittelyvaiheissa eduskunnassa olevien säästölakien yhteydessä.

Pienen oppositiopuolueen edustajana olen todella useasti kokenut suurta turhautumista, kun hallitus on meidänkin ryhmältämme pyytänyt vastauksia mm. säästölakeihin ja olemme aivan vakavassa mielessä nämä vastaukset huolellisesti tehneet mutta hallitus ei ole suostunut sanallakaan kommentoimaan ehdotuksiamme. Uskon, että samantapaista turhautumista kokee myös ed. Stenius-Kaukonen, joka, kuten ed. Andersson jo totesi, on ollut erittäin aktiivinen osallistuessaan oman ryhmänsä työskentelyssä vaihtoehtoesitysten tekemiseen.

Oppositio — hallitus-asetelman jäykkyys on mielestäni niin voimakas, että sille ei löydy minkäänlaisia järkeviä perusteluja. Tämä jäykkyys on tullut esiin myös nykyisen hallituksen suhtautumisessa työmarkkinaneuvotteluihin. Arvioin itse tämän jäykkyyden kuitenkin enemmän hallituksen taitamattomuudeksi, en sinänsä suoranaisesti moraalittomuudeksi.

Keskustelussa on jo useaan otteeseen viitattu siihen, että valtiopäiväjärjestyksen 11 §:n mukaan kansanedustaja on velvollinen noudattamaan oikeutta ja totuutta ja perustuslakia eivätkä häntä sido mitkään muut määräykset. Seuraavassa pykälässä todetaan: ”Älköön edustajaa kiellettäkö valtiopäiville saapumasta ja edustajana toimimasta.” Tässä asiassa siis valtiopäiväjärjestys kieltää pakottamasta kansanedustajaa. Olettaisin, että valtiopäiväjärjestyssä säädettävässä ei ole tultu ajatelleeksi sellaista mahdollisuutta, että kansanedustaja haluaisi kesken kauden itse omasta pyynnöstään anoa eroa, ja siis tämä kysymys, mitä tänään käsittelemme, onkin se, voidaanko kansanedustaja pakottaa toimimaan edustajana, jos hän itse pyytää eroa. Valtiopäiväjärjestys siis ottaa kannan, että häntä ei voida estää tätä tehtävää suorittamasta sen jälkeen, kun hän on valituksi tullut.

Olen itse sitä mieltä, että jos ed. Marjatta Stenius-Kaukonen on oman järkensä ja oman tuntonsa perusteella tullut siihen tulokseen, ettei hän voi jatkaa, tätä päätöstä tulisi kunnioittaa. Katson, että tämän eronpyynnön hyväksyminen merkitsisi nimenomaan ed. Marjatta Stenius-Kaukosen vakaumuksen kunnioittamista ja myös politiikan moraaliin liittyvän keskustelun ottamista vakavasti. Sen sijaan mielestäni se hyväksyminen ei merkitsisi sitä, että julistaisimme moraalittomiksi kaikki ne kansanedustajat, jotka eivät ano eroa. Voimme itse kukin pitää omat mielipiteemme siitä, minkä asteista on suomalaisen politiikan moraalinen rappio. Itse kukin näemme tässä erilaisia ulottuvuuksia, joista erittäin tärkeä on tämä, jonka äskeisessä puheenvuorossa ed. Andersson otti esille, meidän vastuumme tulevista sukupolvista.

Siis itse ainakin katson, että voin kannattaa eroa, mutta edelleen en ole kuitenkaan itse täysin luopunut toivosta, että jotain kuitenkin olisi vielä tehtävissä. Vaikka politiikassa esiintyy paljon moraalittomuutta, niin etenkin siinä esiintyy mielestäni aivan liian paljon kyynisyyttä, ja tässä keskustelussa kyynisyyttä mielestäni edustavat mm. ne mielipiteet, joiden mukaan ed. Stenius-Kaukosen eronpyyntö on pelkkää julkisuuden tavoittelua.

Olen sitä mieltä, että jokaisen, joka haluaa, että hänen omaa vakaumustaan kunnioitetaan, tulee olla valmis kunnioittamaan myös toisten vakaumusta.

Herra puhemies! Arvostan ed. Marjatta Stenius-Kaukosta, tunnen hänet henkilökohtaisesti melkein 20 vuoden takaa. En mitenkään toivo hänen eroaan, mutta kunnioitan hänen eronpyyntöään ja ehdotan, että eduskunta myöntää ed. Stenius-Kaukoselle hänen pyytämänsä eron.

Lisäksi esitän ihmettelyni menettelytavasta. Mielestäni tässä asiassa käsittelyn pohjana olisi tullut olla itse eronpyynnön eikä puhemiesistön näkemyksen siitä asiasta.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Nyt kun ed. Hassi esitti eronpyyntöä, niin tulee eteen sellainen asia, että tämä on ennakkopäätös ja sen seurauksena saattaa käydä niin — kun tiedämme, mitä politiikka ja elämä on — että joku henkilö, joku edustaja, ei tule toimeen oman puolueensa kanssa. Sen jälkeen erilaisin painostuskeinoin pakotetaan asianomainen edustaja pyytämään eroa. Tämä on minun mielestäni vaarallinen tie ja tämä on

nimenomaan ennakkopäätös siihen, jos näin tehtäisiin.

Ed. L a a k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyen poliittisen urani aikana olen huomannut, että kun henkilö on pitkään ollut poliittisessa vastuussa, hän saattaa urautua oman puolueensa näkemyksiin niin, että hän on melkein kuuro tahi sokea muille, linjasta poikkeaville näkemyksille, jopa terveille, asiallisille näkemyksille. En tarkoita tällä ed. Marjatta Stenius-Kaukosta, vaan yleensä (Ed. Kasurinen: Kaikkia muita!) tämä on oma huomioni. Takin-kääntö realistisissa tosiasioissa on mielestäni täysin hyväksyttävä. Onpa joku suuren puolueen edustaja sanonut allekirjoittaneelle erään valtuuston kokouksen jälkeen, että olisin halunnut äänestää samalla tavalla kuin sinä, mutta meillä on tämä ryhmäkuri, joka estää äänestämisen.

Niin sanotuissa omantunnon asioissa, jotka ovat lähinnä uskontoon ja eettisiin asioihin liittyviä, eli asioissa, joihin löytyy selvä vastaus Raamatusta, jokaisella poliitikolla jokaisessa puolueessa pitäisi olla oikeus äänestää omantuntonsa mukaan. (Ed. Kasurinen: Näinhän on!) Näin sovittiin mm., kun kristillinen liitto läksi hallitusvastuuseen, ja emme olisi lähteneetkään, jos meidät olisi sidottu äänestämään hallituksen kannan mukaan myös omantunnon asioissa. (Ed. Skinnari: Se nähdään kohta!)

Hallituspuolueiden edustajilla on kuitenkin muissa asioissa oltava solidaarisuutta hallitusta kohtaan. Muutenhan hallituksen toiminta estyisi ja se ei saisi esityksiään läpi eduskunnassa. Täysi linjattomuus estäisi hallitusta toimimasta. Ymmärrän hyvin ed. Marjatta Stenius-Kaukosen aseman pitkään oppositiopuolueessa olleen kansanedustajan ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbackan puheenvuoroa haluaisin kommentoida. Mielestäni eronpyynnöt pitäisi jokainen käsitellä yksittäistapauksina. Tämän eronpyynnön evääminen sillä perusteella, että jokin muu mahdollisesti tuleva eronpyyntö olisi epäilyttävä, ei mielestäni ole johdonmukaista.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sama puheenvuoro kuin ed. Hassilla.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen esitti eronpyyntönsä viime perjantaisessa täysistunnossa, jossa käsiteltiin hallituksen talouspoliittista selontekoa. Tuolloin pääministeri Aho antoi, sanoisinko hieman raamatulliseen tapaan, väärän todistuksen opposition yhteistyöhalusta. Hallitus oli pyytänyt opposition kommentit säästölaeista lokakuun puolteen väliin mennessä. Kuitenkin säästölaeista oli annettu tuohon päivämäärään mennessä vain osa. Tässä tilanteessa pääministeri argumentoi televisiokameroiden edessä siihen tapaan, että oppositio ei ollut antanut minkäänlaisia vastauksia, vaikka kyse itse asiassa oli siitä, että hallitus ei ollut toiminut niiden aikataulujen mukaan kuin sen olisi pitänyt. Käsittääkseni pääministeri tuossa yhteydessä kyseenalaisti opposition yhteistyöhalut, kaikki ne vastaukset, joissa pyrittiin rakentavin keinoin saamaan valtiolle uusia tuloja, keksimään vaihtoehtoisia säästöesityksiä. Tällainen tyrmäminen on kerrassaan kyseenalaista ja arveluttavaa pääministerin suusta, kun kuitenkin odotetaan, että hän toimisi vastuuntuntoisesta eri oppositioryhmien kanssa (Ed. Luttinen: Turhaa puhetta!) ja kun hän kerran vakuuttaa haluavansa neuvotella oppositioryhmien kanssa.

Kuten ed. Anderssonkin arveli, myös itse ymmärsin, että ed. Stenius-Kaukosen eronpyyntö oli reaktio nimenomaan siihen, että hallitus ei millään tavoin halua toimia parlamentarismien hengen mukaisesti. Hallitus ei siis halunnut tosiasiallisesti neuvotella oppositioryhmien kanssa erilaisista vaihtoehtoisista tavoista säästää tai kerätä valtiolle tuloja. Tämän perusteella on siis vakavasti syytä epäillä, että parlamentarismi ei ole toiminut viime aikoina.

Täällä on käyty tänään keskustelua siitä, onko ed. Stenius-Kaukosen argumentaatio ja eronpyyntö politikointia vai osoitus tietystä vakaumuksesta. Itse uskon, että hänen ratkaisunsa pohjautuu vakaumukseen eikä ole mitään ns. pintapolitikointia. Kaiken kaikkiaan mielestäni on syytä hyvin vakavasti miettiä, mikä oikeus eduskunnan jäsenillä on arvioida tietyn edustajan vakaumuksen vilpittömyyttä. Itse uskon, että hänen eronpyyntönsä on vilpiton, enkä ymmärrä, mitä perusteita muihin oletuksiin olisi olemassa.

Keskustelussa on myös tuotu esiin se näkökanta, että mikäli ed. Stenius-Kaukoselle myönnettäisiin ero, eroa voitaisiin myöhemmin hyödyntää joidenkin tietyn puolueen kannalta hankalien kansanedustajien painostamiseen. En näe,

että ed. Stenius-Kaukoselle myönnettävä ero johtaisi vääjäämättä tällaiseen kehitykseen. Jokainen edustajien eronpyyntö pitäisi mielestäni käsitellä erillään ja tällä tavoin estää mitään painostusta edustajaa kohtaan pääsemästä tapahtumaan.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella uskon, että ed. Stenius-Kaukonen on eronpyyntönsä tehdessään noudattanut oikeutta ja totuutta. Täten kannatan ed. Hassin tekemää ehdotusta, että eduskunta myöntäisi ed. Stenius-Kaukoselle eron.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On valitettavaa, että vihreillä ei ole edustusta puhemiesneuvostossa, jossa tätä asiaa pitkään pohdittiin ja tuotiin esiin kaikkia näkökohtia, joiden takia eroa ei voida myöntää.

Lähtökohtanahan on kronologisessa järjestyksessä ensinnäkin se, että kansanedustajaehdokas allekirjoittaa suostumuksen ottaa vastaan kansanedustajan toimi. Tämä on tehtävä, ei kansalaisvelvollisuus, josta ei voisi kieltäytyä. En tiedä, jos ed. Stenius-Kaukosen anomus nyt täällä hyväksyttäisiin, mikä olisi vastoin käsitystäni ja varmasti eduskunnan enemmistönkin käsitystä, onko hänen varamiehensä Mikko Kuoppa valmis ottamaan tätä tehtävää näistä syistä vastaan, mitkä ed. Stenius on täällä tuonut esiin.

Toinen ongelma on painostus, se että kansanedustajaa voitaisiin ryhtyä painostamaan, jos tehtävästä pois jääminen olisi näin helppoa. Se voi tuoda myös sen lieveilmiön, että kansanedustaja tietyssä vaiheessa voisi ryhtyä neuvottelemaan varamiehensä kanssa siitä, että jospa tämä ryhtyisi näitä tehtäviä hoitamaan.

Ed. Rätty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on keskustelun aikana käynyt julki, että ed. Rätty myös aikoo anoa eroa eduskunnasta ja vakavasti pohtii sitä, kuten kyseessä olevalle toimittajalle sanoin. Täytyy todeta, että Suomi on vapaa maa ja meillä on täysi oikeus ilmaista mielipiteitä. Näin katson myös, että on minulla täysi oikeus pohtia, kannattaako tämä kisailu tässä salissa vai ei.

Käsittääkseni kaikki kansanedustajat tässä salissa varmasti uransa aikana ovat miettineet, olenko minä todella oikeassa tehtävässä vai en. Se on luonnollista, eikä siinä ole sen ihmeellisempää. Tätä tapahtuu aivan jokaisessa ammatissa. Minusta politiikan moraali on keskeisin keskustelunaihe, mistä kannattaa vakavasti keskustel-

la. Siinä minä arvostan arvoisaa toimittajakuntaa, joka täällä erittäin aktiivisesti nostaa milloin mistäkin asiasta valtakunnallisen keskustelunaiheen. Milloin aihe on Pekka Rädyn nahkahousut, ja milloin täällä on kenenkin katseista tehty iso julkinen skandaali.

Mielestäni politiikan moraali on yksi keskeisiä kysymyksiä, miten meillä kansanedustajat toimivat ja miten tämä eduskunta toimii, miten toimii hallitus ja kenellä tässä maassa on todellinen valta. Sitä minä täällä hetkellä mietin erittäin vakavasti. Kuten ministeri Viinanen totesi, miten me saamme sen vallan tähän saliin, että arvostus kansan keskuudessa nousee sille kuuluvalla tasolle, mihin meidät on tänne asetettu?

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Kun pohditaan, miksi ed. Marjatta Stenius-Kaukonen pyytää eroa edustajantoimestaan, on tunnettava paitsi valtiopäiväjärjestys myös se puheenvuoro, jonka hän käytti viime perjantain ja lauantain välisenä yönä tässä salissa. Siinä hän toteaa:

”Oppositio esittää hallituksen eroa sen takia, että mehän, siis oppositio, olemme ilmoittaneet, että näissä vaikeissa tilanteissa me olisimme olleet valmiit neuvottelemaan, miten tästä päästään pois, mutta sitä hallitus ei ole halunnut tehdä.” Tämä on ollut hyvin suuri pettymys siitä syystä, niin kuin ed. Marjatta Stenius-Kaukonen sanoo: ”Kun Esko Aho tuli pääministeriksi, me suurin toivein odotimme, koska hän kauniisti puhui, että nyt opposition kanssa neuvotellaan ja nimenomaan parlamentarismi pannaan toimimaan, eduskunta päättää.” Ed. Marjatta Stenius-Kaukonen kysyi, kuka on vastuussa, että näin ei ole käynyt. Hän sanoi, että ”ei hallitus ole vastuussa, vaan nimenomaan hallituspuolueiden eduskuntaryhmät viime kädessä”. Sen takia hän kehotti hallituspuolueiden eduskuntaryhmiä ottamaan vastuun todella.

Mielestäni jokaisen edustajan tässä salissa tulisi omassa mielessään tutkia ed. Marjatta Stenius-Kaukosen eroanomuksen perusteluja ja sitä, kestävätkö ne valtiopäiväjärjestyksen vaativan velvoitteen noudattaa oikeutta ja totuutta. Jokaisen kansanedustajan tulisi pohtia jokaista mahdollista tulevaakin eroanomusta erikseen ja

äänestää sen mukaan oikeutta ja totuutta noudattamaan pyrkien. On irvokasta, että edustajien eronpyyntöihin vastattaisiin ryhmäpäätöksin. Eihän totuus voi olla ryhmässä, ei moraalikaan. Moraali on aina yksittäisten ihmisten moraalina.

Te hallituksen kansanedustajat, jotka olette piikitelleet ed. Marjatta Stenius-Kaukosta siitä, että hänen aatteensa historiassa on myös totalitarismia, voisitte pohtia, eikö se ole tämän eduskunnan totalitarismia jopa stalinismia, että te jatkuvasti tyrmäätte yksittäisten oppositiokansanedustajien aloitteet, kysymykset ja ajatukset.

Kun Suomessa nyt halutaan siirtyä normaali-parlamentarismiin eli siihen, että hallitus voi hallita ilman opposition tukea ja säätää lakeja yksinkertaisella enemmistöllä, olisi vielä suotavampaa kuin nykykäytännön aikana, että siirtyttäisiin uudenlaiseen poliittiseen käytäntöön, niin että kun oppositiosta tulee rakentavia ehdotuksia, jopa yksittäisten kansanedustajien lakialoitteita, niihin suhtauduttaisiin aivan yhtä vakavasti kuin jos ne tulisivat hallituksen piiristä. Jos te nyt äänestätte mahdollisesti ministeriennen tai ryhmienne päätöksestä ed. Marjatta Stenius-Kaukosen eronpyyntöä vastaan, mielestäni teillä on kaksi kertaa se velvollisuus, mikä teillä olisi, jos kannattaisitte eronpyyntöä, ottaa todella vastuu siitä, että hallituksen eduskunnalle antamat lupaukset toteutuvat teidän käyttäytymisessänne ja teidän äänestyksissänne.

Arvoisa puhemies! Tästä olenkin tullut ed. Marjatta Stenius-Kaukosen eropuheenvuoroon. Hän sanoi, että hallitus ei ole jättänyt eduskunnalle sitä toimintamahdollisuutta, josta se kauniisti puhuu. Tässä olen syvästi samaa mieltä ed. Marjatta Stenius-Kaukosen kanssa. Vastuussa ovat viime kädessä hallituspuolueiden eduskuntaryhmät, siis hallituspuolueiden kansanedustajat myös kukin erikseen.

Ed. Marjatta Stenius-Kaukonen on varmasti käyttänyt kaikki ne mahdollisuudet, jotka yksittäisellä kansanedustajalla nykyään tässä eduskunnassa on. Edellä olen perustellut sitä, että minusta eduskunnan tulisi myöntää ed. Marjatta Stenius-Kaukoselle ero. Viime kädessä ed. Marjatta Stenius-Kaukonen on tästä valinnastaan vastuussa äänestäjilleen, mutta se ei ole mielestäni eduskunnan asia.

Ed. L u t t i n e n : Arvoisa puhemies! Edellisen puheenvuoron johdosta on pakko todeta, että mikäli sillä perusteella, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät eivät ole toivotulla tavalla

vaikuttaneet hallituksen toimintaan, myönnettäisiin ero kansanedustajalle tai kansanedustajille ja erityisesti juuri oppositiossa oleville kansanedustajille, niin sehän itse asiassa johtaisi siihen, että jos kaikki opposition kansanedustajat pyytäsivät eroa, niin ero olisi myönnettävä. Jokainen ymmärtää, ettei näin voida menetellä.

Arvoisa puhemies ja ed. Stenius-Kaukonen! Olen sitä mieltä, että ed. Stenius-Kaukonen on jättänyt eroanomuksensa vilpittömästi ja rehellisesti ja että ne perustelut, jotka hän on esittänyt, ovat hänen mielestään oikeita. Mutta ei myöskään sillä perusteella minun moraaliani saa pistää kyseenalaiseksi, että minä olen perusteluista aivan eri mieltä.

Ed. G u s t a f s s o n : Arvoisa rouva puhemies! Ehkä on syytä todeta tässä yhteydessä se, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei ole ed. Marjatta Stenius-Kaukosen eroanomusta käsitellyt laisinkaan. Se on minusta ehkä ihan oikea tapa suhtautua tähän.

Sillä ei ole mitään merkitystä, mitä mieltä itse asiasta olen, mutta ehkä on syytä todeta se, että henkilökohtainen vakaumukseni ja päätökseni asian tiimoilta on viime päivinä vaihdellut päivittäin. Sen verran henkilökohtainen ja kipeäkin asia on.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Täällä on monella suulla monessa puheenvuorossa perusteltu mielestäni hyvin ja valtiosääntöoikeudellisesti sitä, ettei näillä perusteilla, mitä on esitetty, ed. Stenius-Kaukoselle tulisi eroa myöntää. Pitkään saatiin täällä puhua ja kuunnella, ennen kuin poikkeava ehdotus puhemiesneuvoston pohjaehdotukseen tuli. Mutta tulihan se sieltä!

Minulle kuunnellessani poikkeavaa ehdotusta, että myönnettäisiin ero, heräsi kerettiläinen ajatus, oliko sekään ehdotus moraalinen. Viitataan vain siihen, mistä kunnasta ehdotuksen tekijä on peräisin, ja kun on viitattu ed. Stenius-Kaukosen totalitääriin pohjaan, niin herää myös kysymys ehdotuksen tekijän osalta.

Ed. L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! En ole punastelematta voinut kuunnella tätä moraalikeskustelua. Minusta me emme voi antaa ed. Stenius-Kaukoselle sellaista moraalista valttia, että päästämme hänet täältä.

Mutta vakavasti puhuen kun olin viime kerralla eduskunnan sosiaalivaliokunnassa ja siellä oli silloin myös ed. Stenius-Kaukonen, niin sen

kokemuksen perusteella haluan sanoa, että niin pätevää edustajaa, kuin ed. Stenius-Kaukonen on, emme voi täältä päästää.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Gustafsson totesi, että hänen kannanottonsa asiaan on vaihdellut lähes päivittäin. Ilmoitan lukeutuvani samaan ryhmään, jolle asia on ollut hyvin vaikea. Ensialuksi olin sitä mieltä, että ero pitäisi myöntää niillä perusteilla, mitkä ed. Stenius-Kaukonen on esittänyt.

Sen jälkeen kun olen kuunnellut erilaisia kannanottoja asiaan ja pohdiskellut asiaa siinä ymmärryksessä parlamentarismien luonteesta, jota olen itse pitänyt arvokkaana, olen päätenyt siihen tulokseen, että en voi olla hyväksymässä eroa. Se olisi romuttamassa uskoa sen parlamentarismien luonteeseen, mikä meillä Suomessa tällä hetkellä on ja jota pidän eräänä etevimmistä parlamentarismien muodoista ja toimivimmista, mitä länsimaaisissa demokratioissa tällä hetkellä on. Joten näkemykseni poikkeaa näillä perusteilla siitä, mitä edustavatoverini ovat täällä esittäneet. Mutta samalla totean, että syvästi kunnioitan sitä, että he ovat päätyneet omassa argumentoinnissaan siihen tulokseen, mikä täällä on julkituotu.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! En voi olla ihmettelemättä ed. Vähänäkin argumentaatiota ja sitä, kuinka vähän hän taas tuntui ed. Hassin moraalia kunnioittavan. Vihreiden eduskuntaryhmä kävi asiasta keskustelua, emmekä ilmeisestikään ole lopullisissa päätöksissämme yhdenmukaisia siitä, kuinka käyttäydymme äänestyksessä. Mutta on aivan selvää, että keskustelu, jota kävimme, oli keskustelua nimenomaan eduskunnan moraalista ja edustajan oikeudesta noudattaa vakaumustaan. Tältä pohjalta ryhmästämme moni on päätenyt siihen tulokseen, että ed. Stenius-Kaukoselle tulisi ero myöntää. Vilpittömästi olen itse ja me muutkin olemme olleet sitä mieltä, että ed. Stenius-Kaukonen on ollut hyvä kansanedustaja. Hän on ollut ahkera, mikä on tullut keskustelussa aiemminkin esiin. Kukaan ei ole tätä puolta kyseenalaistamassa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että keskustelun alussa moni muikin kuin minä halusin täältä talosta pois. Keskustelu jatkuessaan on muuttunut asiallisemmaksi ja on esitetty monta perustelua, jotka vastaavat niitä näkemyksiä, minkä vuoksi eronpyyntöni esitin. Olen ollut kovin kiusaantu-

nut, en suinkaan niistä puheenvuoroista, missä minua on kritisoitu, ne kuuluvat politiikan luonteeseen, mutta kiusaantunut niistä ollut niistä puheenvuoroista, joissa on ruvettu puhumaan ahkeruudesta jne. Se ei ole ollut tämän eronpyyntöni tavoitteena.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kuitenkin todeta, että tässä on esitetty erittäin hyvin monessa puheenvuorossa, myös muiden ryhmien edustajien kuin oman ryhmäni puheenvuoroissa, ne perusteet, minkä vuoksi tämän eronpyynnön tein. Ne eivät suinkaan olleet mitään ns. henkilökohtaisia syitä.

Sen vuoksi haluaisin kiistää sen perusteen, minkä puhemiesneuvosto esitti, että tämä on perustunut vain minun henkilökohtaiseen arvioon. En pidä oikeana tätä puhemiesneuvoston esittämää yhteenvetoa. Tässä on ollut nimenomaan yleiset syyt, joita kansanedustaja toimesaan välittää: se mitä kulkiessaan ihmisten parissa saa kuulla, mitä mieltä ihmiset tällä hetkellä ovat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Hassi ed. U. Anttilan kannattamana vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta ehdottanut, että ed. Stenius-Kaukosen anomus hyväksyttäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, että ed. Stenius-Kaukosen anomus hylättäisiin, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on anomus hyväksytty.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 129 jaa- ja 12 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 52. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt puhemiesneuvoston ehdotuksen ja siis hylännyt ed. Stenius-Kaukosen anomuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Ehdotus laiksi kansainvälisiä konferensseja ja erityisedustustoja koskevista erioikeuksista ja vapauksista annetun lain muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 112

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1, 2 ja 10—14 §, voimaantulosäänös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1992

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 59

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43.

Keskustelua ei synny.

Lainanottovaltuudet hyväksytään.

Lainanottovaltuuksien toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeinojen hallinnosta kunnissa

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 127

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskuste-

lu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—9 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi kuntien yleisestä valtionosuudesta ja yleisistä rahoitusavustuksista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 132

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Polvi: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan kuntien verotulojen täydennyksen tasotusrajan alentamista 0,75 prosenttiyksiköllä. Käytännössä tasotusrajan aleneminen merkitsee kuntien saamien verotulojen täydennyksen leikkaamista noin 50 miljoonalla markalla.

Valiokunnan enemmistö ehdottaa, että lakiesitys hyväksyttäisiin muuttamattomana. Mietintönsä perusteluihin enemmistö on kuitenkin kirjannut, että ”valiokunta katsoo, että verouudistuksen tarkkojen kuntakohtaisten vaikutusten tultua selvitettyksi tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, mikäli kyseisten tietojen perusteella ilmenee aiheutuneen olennaisia kuntakohtaisia menetyksiä verotulojen täydennyksen tasotusrajojen alentamisen johdosta”. Kannanotto sinänsä on tarpeetonta hurskastelua. Menetykset voidaan jo tällä hetkellä riittävällä tarkkuudella arvioida kokemukseen perustuen. Hallituspuolueet vain eivät siihen pyri, vaan haluavat tämän leikkauksen toteuttaa.

Esitetty leikkaus koskee noin 175:tä maan kaikkein heikointa kuntaa, joissa kansalaisten tulotaso on kaikkein alhaisin, palveluvarustus yleensä kaikkein heikoin ja veroäyrin hinta oleellisesti kuntien keskimääräistä veroäyrin hintaa

korkeampi. Mainittakoon, että menettäjissä on mukana mm. Pelkosenniemen kunta, joka juuri on päättänyt korottaa veroäyrin hintansa 20 penniin eli korottanut 1,5 pennillä.

Arvoisa puhemies! Kaikilla salissa olevilla ainakin pitäisi olla tiedossa, että kunnallistalous on jo ajautunut kriisiin. Viime ja kuluvalta vuodelta kertynyt rajoitusvaje on on 5 miljardia markkaa. Se merkitsee lähes 2 pennin korotuspainetta veroäyrin hintaan.

Tähän mennessä ensi vuodelle 93 kuntaa on jo tehnyt päätöksen veroäyrin hintansa korottamisesta, 14:ssä korotusestitys on vielä valtuustossa hyväksymättä. Päätetyt korotukset ovat yleensä aikaisempiin vuosiin verrattuna poikkeuksellisen korkeita ja kattavat nyt myös asukasluvultaan suuria kuntia. Veroäyrimäärällä painotettu keskihinta nousee noin 0,25 penniä eli on poikkeuksellisen korkea.

Tähän mennessä jo päätetyillä veroäyrin hinnan korotuksilla ei siten merkittävästi pienennetä kuitenkaan kunnallistalouden rahoitusvajetta, vaikka valtiovalta ei lisäisikään kunnille enää uusia rasitteita ensi vuodelle. Valtiovalta näyttää kuitenkin johdonmukaisesti ja määrätietoisesti sysäävän uusia rasitteita kunnille ja säilyttää kaikki entiset tilapäisiksi aikanaan tarkoitetut rasitteet.

Hallituksen tarkoituksena on rangaista edelleen kuntia mm. yksityissektoria korkeammilla sosiaaliturvamaksuilla. Se on tietenkin eräs tapa pyrkiä yksityistämään kunnallisia palveluja ja ajaa ne tavallaan voitontavoittelun piiriin.

Kaiken mahdollisen, mikä hallituksen tekeissä muuten kielteisissä esityksissä sisältää kunnallistalouden kannalta jotakin myönteistä, se budjettiesityksessään eliminoi. Mainittakoon esimerkkinä sairauskulujen verovähennysoikeuden poisto, joka esitys muuten sinänsä tulee hylätä. Se merkitsisi verotuksessa kunnille lisää verotuloja. Sen vastapainoksi hallitus kuitenkin esittää korotettavaksi kuntien maksuosuutta kansaneläkkeiden lisäosan rahoitukseen eli vetää käytännössä mahdollisen syntyvän lisätulon takaisin.

Hallituksen kaavailut myös ns. eläkeläisten indeksiverosta ja siihen liittyvästä kuntien kansaneläkkeiden lisäosakustannusten maksuosuuden korottamisesta tietäisi kunnille noin 1,2 miljardin markan lisäkustannusta.

Harkintaverotuksen poistamisella ja muilla verotusperusteiden muutoksilla on jo kuluva vuoden alusta lukien leikattu kuntien verotuloja noin 1,2 miljardilla markalla. Myös hallituksen

väärä talouspoliittinen linjavalinta, joka päättyi onnettomasti pakkodevalvaatioon, lisää suoraanaisesti kuntien lainan määrää noin 300 miljoonalla ja lainanhoitokustannuksia noin 30 miljoonalla markalla vuosittain. Sen lisäksi se nostaa niiden yksityisoikeudellisten yhteisöjen lainanhoitokustannuksia, joita kunnat ovat perustaneet ja joista kunnat tosiasiallisesti ovat useissa tapauksissa vastuussa.

Tällä hallituksella näyttääkin olevan johdonmukainen linja. Se lisää edelleen kuntien kustannuksia ja pakottaa siten verotuksen painopisteen siirtämisen entistä enemmän jakoveron suuntaan, jonka kaikki tiedämme rasittavan pieni- ja keskituloista väestöä suurituloisiin verrattuna enemmän kuin jos samat määrät kerättäisiin valtionverona progressiivisen veroasteikon mukaisesti. Näin ollen tuo linjaus tietenkin on johdonmukainen ja jatkaa hallituksen suurituloisia suosivaa veropoliittista linjaa yleensä.

Vaikka hallituksen leikkaamaksi esittämä summa on vain noin 50 miljoonaa markkaa — lakiesityksessä puhutaan toisin 45:stä mutta lie-nee noin 50 — sillä on kuitenkin oleellinen merkitys monelle yksittäiselle kunnalle. Esimerkiksi otin Suonenjoen kaupungin; valtuutettu, joka on edustajana, on näyttänyt poistuvan. Otetaan toiseksi esimerkiksi kaupungiksi pyrki-vä Kiuruveden kunta. Leikkauksen vaikutus on noin 0,25 penniä veroäyriä kohti, eli se automaattisesti lisää paineita veroäyrin hinnan korottamiseen noin 175 kunnassa.

Arvoisa puhemies! Kunnallistalous on tällä hetkellä siinä tilassa, että se ei enää kestä valtion siirtämiä lisärasitteita. Sen vuoksi käsiteltävänä oleva lakiesitys tulee kolmannessa käsittelyssä aikanaan hylätä, kuten olemme valiokunnan mietintöön liittyvässä vastalauseessa esittäneetkin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi kirkkolain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 177

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 11. Käsiteltävinä olevat muutokset kirkkolakiin on sellaisinaan hyväksyttävä tai hylättävä. Hallintovaliokunnan ehdotettua muutosten hyväksymistä ehdotusta niiden hylkäämisestä ei voida valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 4 momentin mukaan nyt asian toisessa käsittelyssä tehdä.

Huomaatan valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n säännöksestä, jonka mukaan muut kuin evankelis-luterilaiseen uskontunnustukseen kuuluvat eivät saa ottaa osaa kirkkolain käsittelyyn.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset laeiksi maaseutuelinkeinolain, porotalouslain, luontaiselinkeinolain ja kolttalain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 96
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 27, 59 b ja 59 c §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 41 a ja 41 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
kolmannen lakiehdotuksen 46 ja 47 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
neljännen lakiehdotuksen 20 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1991

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 123
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. S a a r i o: Arvoisa puhemies! Kun marginaalisissa tuotanto-olosuhteissa elävä maa on ottanut tavoitteekseen sellaisen maatalouspoliittisen linjan, jossa liian moni tuottaa liian paljon liian kalliilla kustannuksilla, on saatu aikaan tuhon kierre, joka itse asiassa on jo vuosikymmeniä jatkunut, mutta joka etenee kiihtyvällä vauhdilla kohti entistä pahempaa lopputulosta. Tämä tilanne näkyy kärjistyneenä siinä keskustelussa, jota Euroopan yhdentymisen maataloudelle tuomat näkymät ovat aiheuttaneet. Kun suomalaisen maatalouspolitiikkaan on tuotantotavoitteiden lisäksi sekoitettu alue- ja sosiaalipoliittisia tavoitteita, on saatu aikaan sellainen tilanne, josta ulospääsyä ei ilman kipuja on miltei mahdollonta löytää.

Suomalaisen tuotantopolitiikkaan on löydetty ns. täyskompensaation periaate. Itse asiassa tämä täyskompensaation periaate on juuri se, mikä kiihdyttää tai pakottaa viljelijäväestön tuottamaan entistä enemmän, ja tätä kautta se toimii kiihdyttimenä ylituotannolle, jota sitten joudutaan verovaroin markkinoimaan maailmalle. Me olemme vuosikausia osallistuneet tahi syyllystyneet sellaiseen tulonsiirtoon, jonka hyötyjänä ovat eivät suinkaan maan rajojen sisällä asuvat ihmiset vaan ulkomaalaiset, tuntemattomat sellaiset. Ja tämä kehityslinja ei näytä mitenkään muuttuvan.

Kun on käytännössä järjestelmä, joka takaa syntyneiden tuotantokustannusten täyskompensaation, on aivan selvää, että kustannuskontrolli pettää. Se on pettänyt suomalaisessa tuotantopolitiikassa niin pahasti, että nyt sen huomaavat jo tuottajat. Suomalainen maatalous on suurelta osin veronmaksukyvytön. Ne toimenpiteet, joita nyt joudutaan väkisin tekemään, jotta ylitu-

tannon hoitaminen ei kävisi veronmaksajille kohtuuttoman kalliiksi, osuvat vastaavasti tämän päivän maataloustuottajiin tavalla, jota voisi kuvata niin, että he ovat yhtä veronmaksukyvyttömiä kuin aikaisemminkin, mutta entistä alemmalla tasolla. Toisin sanoen kaikki se, mikä nyt otetaan, otetaan suoraan ns. viljelijän kassasta. Tästä ei kuitenkaan näy erityistä hyötyä syntyvän kansantaloudelle kokonaisuutena, sillä meillä on yhä edelleen lähestulkoon maailman huippua olevat kuluttajahinnat. Samaan aikaan, sen me hyvin tiedämme, tuottajahinnat ovat varsin monilla aloilla laskeneet. Näin ollen tavoitehintajärjestelmä ei olekaan taannut tuottajilleen sellaista elintilaa, jollaisena kuluttajat sen kuvittelevat olevan, vaan se on luonut järjestelmän, jossa kuluttajat ja tuottajat ovat samassa veneessä, mutta soutajina. Tuottajat tulevat väistämättä saamaan vuosi vuodelta vähentyviä maksuja tuottamistaan maataloustuotteista, ja tällä pelillä kuluttajat maksavat niistä lisääntyviä hintoja.

Missä vika? Täyskompensatioon perustuva tavoitehintajärjestelmä on luonut sellaisen tilanteen, missä sekä tuottajien että kuluttajien päällä voisi sanoa rähmällään makaavan jonkin ylimääräisen kasvin tai olion, joka vie kummaltakin tehokkuutta. Tosiasia on myös se, että me olemme tehneet myös erinomaisen tehokkaan tulonsiirron ja pitäneet tällä järjestelmällä yllä — ja pidämme edelleenkin — suomalaista kilpailukyvyttömyyden monopolia nimenomaan elintarviketuotannon alalla. Me olemme huolehtineet tällä systeemillä siitä, että jakelutoimintamme ei sitenkään ole niin tehokasta, ja tavoitehintainen maataloustulo on pitänyt huolen siitä, että kovin monta erilaista kauppamiestä on saattanut tällä tavoin kansantaloudessa rikastua.

Arvoisa puhemies! Me joudumme tositalanteen ratkaisemisen eteen varsin pian. Juuri puheena oleva asia, jossa ratkaistaan tavoitehintojen alittumisen tai ylittymisen prosenttiosuuden vaikutus tuleviin maataloustuloneuvotteluihin, ei tietenkään tarjoa välitöntä ratkaisua. Toivoisin, että vallitseva tilanne viimeistään nyt herättäisi meidät käymään sellaista maatalouspoliittista keskustelua, jossa syylistämättä tuottajia ja toisaalta kuluttajia kunnioittaen löydetäisiin sellainen ratkaisu, jossa pidämme huolen siitä, että ne, jotka elävät ja aikovat elää ja hankkia elantonsa maaseudulla tuottajina, voisivat tehdä sen nykyistä paljon tehokkaammin. Tavoitteena on se, että Suomessa oma elintarviketuotanto voitaisiin ylläpitää.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Minusta ed. Saario kiinnitti hyvin vakavaan asiaan huomiota. Olen myös edustamassa sitä linjaa, että meidän pitäisi tässä talossa käydä hyvin perusteellinen maatalouspoliittinen keskustelu siitä, mitä me suomalaisina haluamme. Haluammeko olla omavaraisia vai tuontiruopan varassa vai haluammeko tuottaa yli oman tarpeen? Tämä on asia, joka eduskunnan pitäisi ottaa vakavan pohdiskelun kohteeksi, mitä pikemmin, sen parempi.

Minusta on erittäin järkyttävää, että vielä viime kesänä eräissä maakunnissa salaojitettiin pieniä peltotilkkuja. Sehän merkitsee tavallaan sitä, että veronmaksajien varoja piilotetaan maan alle. Maantien varressa oli jopa puolen hehtaarin länttejä, joita salaojitettiin. Minusta se on järkyttävää tässä tilanteessa, kun tiedämme, mihin olemme ajautumassa. Meillä pitäisi maatalousneuvontakoneisto saada nyt koulunpenkille ja kertomaan tosiasiat: Eihän veronmaksajien rahoja kannata piilottaa maan alle, kuten salaojitettaessa tehdään. Niiden täytyy olla suurempia alueita, joita kannattaa salaojitaa. Se, mitä Ähtärin suunnalla tehtiin viime kesänä, oli järkyttävä näky. Sen maksaa yhteiskunta eli me veronmaksajat. Ei niitä kukaan muu maksa.

Ed. Pulliainen: Rouva puhemies! Ed. Saario käytti varsin hyvän puheenvuoron. Kiinnitin siinä kuitenkin huomiota erääseen näkökohtaan. Hän ensin puheensa alkupuolella, aivan oikein, arvioi toisaalta tuottajien saamaa tulosta ja toisaalta kuluttajien ruoasta maksamaa hintaa. Loppupuolella hän päätyi kuitenkin tehokkuusvaatimukseen, että siitä löytyisi ratkaisu.

Väitän kuitenkin, että aivan keskeinen juju piilee arvoisan ed. Saarion puheen alkupuolella: Väliporras tuottajan ja kuluttajan välillä haukkaa hinnanmuodostuksessa leijonanosan. Toisin sanoen pitäisi saada kilpailua nykyisen kartelli-järjestelmän sijaan ja nimenomaan sieltä ottaa ilmat pois. Se, että nykyinen systeemi on syntynyt, johtuu tietysti siitä, että market- ja muissa investoinneissa ja elintarviketeollisuuden yli-investoinneissa on ajauduttu kustannusongelmiin. Sillä tavalla kuluttajilla ja tuottajilla maksataan ekstralaskua. Olennaista on se, että kilpailu muodostuu riittävän tehokkaaksi. Siihen tarvitsemme amerikkalaisen järjestelmän, joka suo- raan estää kartellien muodostumisen.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Esillä oleva maataloustulolain muutos ja siihen myöhemmin liittyvät vientikustannusmaksut ja lannoiteveron nousu liittyvät todellakin viljan ylituotannon markkinointiin. Taustalla ongelmana on edellisen vuoden talousarvion alijäämäisyys. Silloinhan jäi 800 miljoonaa kiloa markkinoimatta viljaa. Lisänä on tämän vuoden suhteellisen hyvä viljasato. Ratkaisut liittyvät kesällä tehtyyn maataloustuloratkaisuun, josta on jälkeenkäpäin ollut neuvotteluja.

Asian eri vaiheissa on mielestäni tärkeää tuoda esille ratkaisujen merkitys viljelijän näkökulmasta, josta on myös julkisuudessa keskusteltu. Vientikustannusmaksut ja lisätty lannoitevero ovat pois suoraan viljelijän nettotulosta. Tämä on merkinnyt erityisesti kasvinviljelytiloilla suuria ja mielestäni kohtuuttomiakin tulon alennuksia. Voidaan esittää laskelmia, että tulojen menetyks on ollut totaalinenkin. Nyt tulisivat mielestäni välttämättä löytää myös korjaavia toimenpiteitä, että voitaisiin tähän akuuttiin ongelmaan, mikä kasvinviljelytiloilla tällä hetkellä on, löytää helpotus. Silloinhan meidän pitäisi löytää nimenomaan vientivastuuseen alennusta.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Täällä käydään todella tällaista nopeata non stop-keskustelua päivittäin, eilen ed. Pulliaisen kanssa samasta temasta. Miksei sitä nytkin voida käydä, mutta vakavammin tähän tulisi paneutua kyllä muussa kuin tällaisessa vajaan salin tilanteessa.

Kuuntelin ed. Saarion puheenvuoron työhuoneessani ja totesin, että siinä oli hyviä aineksia. Valitettavaa on vain se, että eivät hallituspuolueiden edustajat maa- ja metsätalousvaliokunnassa eivätkä juuri muut kuin sosialidemokraatit ole olleet valmiit edes lausumaan sitä välttämättömyyttä, että tämän täyden kustannuskompensaation ja tuotantoon sidotun tukijärjestelmän on rakenteeltaan muututtava. Muutoin ei päästä kansantalouden laskussa eroon miljardien kylvämisestä vientiin. Toisaalta ei myöskään viljelijöille kohtuuttomaksi aiheutuvaa vientimaksutilannetta voida pitkän päälle keventää.

Tältä osin toivoisin, että ed. Saario, joka hyvin pitkälti sosialidemokraatteja lähellä olevia näkökantoja alkaa tuoda esille, voisi vaikuttaa MTK-johtoiseen ryhmäänsä siten, että se itse näistyisi keskustan ja MTK:n johtaman hallituksen politiikasta ja voisi ruveta puhumaan vähin erin kuluttajan ja loppujen lopuksi maaseudunkin eduksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! On erittäin suuri vahinko, että ed. Ala-Nissilä oli eilisen maatalouspoliittisen keskustelun aikana ilmeisesti ryhmäkokouksessa eikä voinut osallistua keskusteluun, joka täällä käytiin ja johon ed. Rajamäki viittasi.

Siinä mielestäni juuri pohdiskeltiin sitä, mikä merkitys esimerkiksi lannoiteverojen tasolla on kokonaistulokseen. Tällä hetkellä meillä harjoitetaan ylilannoitusta ja lannoiteverojen taso on sellainen, että se ei myöskään aiheuta sitä, että ylilannoituksesta luovutaan, vaan se on todella siinä kustannussaumassa, minkä ed. Ala-Nissilä mainitsi. Jos tehtäisiin niin, että siirryttäisiin panosverojärjestelmään ja se tuotto pysyisi maatalouden sisällä tuotannon ohjaukseen käytettävissä taikka vientitukeen, jos siihen on tarvetta jnp., niin se säätelymekanismi johtaisi siihen, että lannoitustasot olisivat järkeviä ja laajaperäistämisen kautta päästäisiin järkevään tulokseen.

Ed. S a a r i o : Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäelle toteaisin, että jäsenkirjojen vaihtoviikot eivät ole aivan vielä, mutta minä tietysti mielihyvin toivotan hänet tervetulleeksi tukemaan hallituksen linjauksia, sillä viime aikoina ei tukea ole liikaa ollut ja tulevaisuus on entistä vaikeampi.

Mutta palatakseni vielä maataloustulokysymykseen sanoisin, että kyllä kai siitä jakomielisestä tilanteesta olisi päästävää, että Suomessa maataloustulolaki toimii vasta silloin, kun sato on huono. Siinä ei ole mitään järkeä.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Minulle riittää kovasti ed. Saariolle suositella ajatus-tenvaihtoviikkoa, että voisimme lähteä näitä rakenteita todella korjaamaan, koska tämä on välttämätöntä tässä tilanteessa, jossa hallitus iskee sosiaaliturvaan ja moniin elämisen perusteisiin monenkin ihmisen elämää vaikeuttaen. Tässä mielessä tällainen tilanne ei voi olla pitkän päälle kestävä.

Minä olen hyvin huolissani siitä, että MTK:n paineen alla hallitus yrittää sen yhden ainoan perusjoukkonsa pitää takanaan eli viljelijät. Ilmeisesti siinä aiotaan olla silloin aika huonokuuloisia näiden muospaineiden edessä. Pelkään, että nyt ylituotannon vientimaksujen osalta veronmaksajille tullaan siirtämään aikaisempaa kaavailua enemmän devalvaatiollakin perustellen näitä maksuja. Se olisi erittäin valitettavaa tässä tilanteessa.

Toivon, että kokoomus tältä osin todella pyrkisi hallituksessa lisäämään paineita maataloustulolain uudelleenarviointiin. On järjetöntä pitää siellä kananmunia tai rehuviljaa mukana. Päinvastoin ne tulisi poistaa hyvin nopeasti. Se olisi jo hyvin pieni aloitus siihen suuntaan, että maan hintaan kapitalisoituva tuotantojärjestelmä muuttuisi varmasti viljelijän kuten myös kuluttajan kannalta edullisemmaksi.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Kyllä meillä on tällä hetkellä yhteiskunnassa ja talouselämässä suuria menokohteita maatalouden ulkopuolellakin. Omassa puheenvuorossani kiinnitin huomiota ihan tämänhetkiseen tilanteeseen. Totta kai me tarvitsemme sopeutumista maataloudessa lähivuosina. Mutta totesin myös sen, että markkinoimisratkaisut nimenomaan tämän satokauden suhteen ovat kohtuuttomia. Tähän pitäisi voida mielestäni vielä löytää vaikeaksi ajaksi korjaavia toimenpiteitä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi turvapaikan hakijoiden vastaanottoasemista ja -keskuksista

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 171

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintö n:o 8

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—5 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 109

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Ojala: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan valiokunnassa vähemmistön jättänyt esitys eli vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus niillä perusteilla, mitkä vastalauseesta käyvät ilmi.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

10) Ehdotus laiksi yrittäjien eläkelain 9 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 146

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi työnvälityslain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 179

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 a, 3 b ja 16 a §, voimaantulosäänös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotukset laeiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta ja lannoiteverosta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 54

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ryhmän edustaja Riihijärvi on maa- ja metsätalousvaliokunnassa sen antaessa lausuntoa valtiovarainvaliokunnalle jättänyt lakiesitykseen vastalauseen, joka perustui siihen meidän aikaisemmin esille tuomaan näkemykseen, että sellaisia tuloja ei voi keneltäkään ottaa pois, jotka perustuvat jo alulle pantuun tuotantoon, kylvettyyn siemeneen, hankittuihin apulantoihin ja tehtyyn työhön, kuten tässä tapauksessa tapahtuu. Tästä syystä, kun meillä ei ole valtiovarainvaliokunnassa ollut edustajaa, joka olisi voinut tehdä siellä vastalauseita, tulemme kolmannessa käsittelyssä ed. Riihijärven esityksen mukaan ehdottamaan lain hylkäämistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotus laiksi kuntien vapaaehtoisen yhdistymisen kannustamisesta vuosina 1992—1993 annetun lain 2 ja 9 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 156

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 12

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Ehdotus laiksi metsänparannuslainsäädännön takaisinperinnän nopeuttamisesta ja koron nostamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 114

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44 (HE 71)**16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 45 (HE 180)****17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47 (HE 98)**

18) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 11
(HE 108)

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistai-
na kello 14.

19) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 12
(HE 107)

Täysistunto lopetetaan kello 15.50.

20) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 13
(HE 106)

Pöytäkirjan vakuudeksi:
Erkki Ketola
